

הבי לעורך אני בא, אחי, לעורך לאמר:
שאל, בן-אדם, לעזיבות-עולם, שאל: אי הדרך, אי-?

מאי 1907

הת

שנה שנייה.

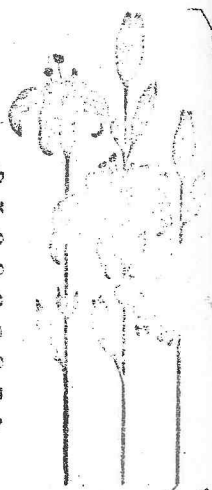
פאָעזיר

קאָנטרס למחשבה ולפיוט.

נערך ווי"ל בכל חודש ע"י י. ח. בֶּרֶנְדֶר.

התכון:

הלל ציומלון.	—	—	—	ל. שפטיץ
דוב שמעוניבין.	—	—	—	אהרון (שיר)
פרץ הירשביין.	—	—	—	פרחי שרה הקברים
בר-טוביה.	—	—	—	מספר יצירה
יצחק ימפורסקי.	—	—	—	כאם (מונולוג)
יצחק קצנלסון.	—	—	—	מלך חבבתני שרה (שיר)
ר. בנימין.	—	—	—	מחמד, א.
ש. פינסקי.	—	—	—	הפקר (שיר)
איסקר וילדה.	—	—	—	שלומית (סוף)

לינדרן.

בדפוסו של י. ברודצקי, 48 מיל ענד רות, מורה.

חולכת ונמשכת כבלת ההתייחסות על "המעורר" לשנת 1907.
המחיר לשנה עם המשלוח: באנגליה 6 שילינגים; ברוסיה—3 רובלים,
ובערך הזה לחצי שנה, לרבע שנה ולשאר ארצות.
כתבת המערכת:

J. CH. BRENNER, 48, Mile End Road, E., London.

כתבת סוכנו הראשי ברוסיה עד 1 יולי

C. A. БИХОВСКОМУ,

и. ПОЧЕПЪ, Чернигов. губ.

לסתלוננים על אייטבלת החוברות מודיעה האדמיניסטרציה בזה,
כי אשמת הפוסט היא ולא אשמתה. היא שלחה ושולחת לכל. -- ומפני שכבר
נסינו. לחזור ולשלוח למתלוננים אכסמפלרים משנים ותלונתם עדיין אינה פוסקת,
ומפני שמספר-האכסמפלרים הנשאר הוא מצומצם מאד, לפיכך הננו מודיעים, כי
כל חותם, שחסרה לו איזה חוברת, תשלח לו, ב פעם השנייה, עם הקונטרס
השביעי, של יולי, אך בתנאי שיצרף במכתב-תלונתו מראות בערך 12 קאפ. בכדי
שנוכל לשלוח לו את המבוקש באחריות. באופן אחר לא יושם לב לתלונות.

הסוכן הכללי של "המעורר" באמריקה היא, אגודת מפיצי שפת עבר, הכתבת:

Dr. H. J. EPSTEIN, 88, Madison Street, New York, America.

משנת "המעורר" הראשונה אין להשיג כר קומפלט שלם, אלא רק חוברות בודדות (ר' ה'
ו, ז-ח' ט' יא' יב') במחיר 80 קפ, החוברת עם המשלוח. כולן ביחד — 1 ר. 50 קפ.

קורספנדנציה.

לי. ל. בו—ה: אדריסתה של ה"אספקריא" היא:

B. EISENSTADT, 78, Christie Street, New York, America.

לשואלים ע"ד ה"עולם קטן", הנערך ע"י תלמידי החדר המתוקן וכו' בקליוולאנד, אחיי.
לגליונות הללו אין אף צל של ערך פטרותי-חנוכי, תנאי ההתייחסות לא פורשו.
לי. ו-ן ברל (חלום אמת). לא יכשר, אעפ"י שהתייכן רענן והקיים ימים באיוו מקומות.
לי. ר. בנ-ק. גם רשימתך, בלילה ההוא" גם שירך, בערב, בערב" לא יסכנו, אעפ"י
שבהשיר יש איוו חרוזים לא רעים.

לא יודפסו: כבר עברו אותם הימים — מ. ב. בר.; ביום קיץ, רשימה, ב. ק. בון.
אהובתי! — ר. ד. מוואסיל; מה שלום אחי? ... — י. א. אנ-ק.

עם איו ערשינען

אין די שווארצע מענ פון א. ביילין.

פרייז 8 קאפ, 2 פענס; בוכהענדלער בעקומען ראבאם.

אדרעס:

O. Beilin, 47, Stepney Green, London E.

הסופר בר-טיביה מבקש אותנו להודיע,

כי נמצא בידיו למכירה מספר קטן מספריו:

Buckle und Seine Geschichtsphilosophie.

3 Fr., 1r. 20k.

Alte und neue Juden (Buckle und Marx uber die Iudengeschichte). 1 Fr., 40k.

בעוד מאה שנה, הדגום תפשי מספרו של יודוארד ביללמן, 1861, 25. 50 קאפ.

אבטואמנצפציה, הדגום מחברתו של לאן פינסקר, 25. 60 ק.

כתובתו: Dr. F. Frankel, Geneve, Plainpalais, R. de la Roseaie 16 I. Suisse.

7. שְׁמַיָּב.

מאת הלל צייטלין.

I.

"קוקט איהם אָן. ער איז דאָך אַ שטיק בלאָטע" — וזה השבח היותר גדול אשר בפי הברסלבי על ר' נתן תלמידו. לא נתקרה דעתו של אותו צדיק עד שראה כי תלמידו הוא בעיני עצמו אין ממש.

לשון יותר מפורסית: א פס ו א פס.
החסידים משתמשים במלת "אין" על שני פנים: א) במובן מטפיוי דק מן הדק, קרוב לנידוואנה של הבורדיסטים. ב) במובן מוסרי-מדותי. לפעמים הם מערכבים, כדרכם, שני המושגים יחד, ואולם בשאמר ר' נחמן על תלמידו שהוא "שטיק בלאָטע" כונתו ברורה: אדם שאינו נחשב בעיניו לכולם, אדם שאינו רואה בעצמו אף משהו מן המשהו של חשיבות. אין זה ענוה. כל המערב את ה"ביטול" של החסידים עם מדת הענוה אינו אלא טועה, אף שהחסידים בעצמם נותנים לפעמים מקום למעוה. מי שנחשב בעיני עצמו ללא כלום איננו לא גא ולא עניו, פשוט אינו יודע במה יש להתנאות. יודע הוא, שיש בכל אדם מדרגות מדרגות, ואולם יודע הוא עם זה, שהמעבר ממדרגה למדרגה הוא כל כך קל ומי שהוא היום במדרגה היותר עליונה מחר הוא במדרגה היותר תחתונה ולהפך. יודע הוא, שאף הדברים היותר יפים והיותר נשגבים בשעה שהאדם יודע שעושה הוא דברים טובים ויפים ולפיכך הכל חייבים בכבודו, — אותם הדברים היפים עצמם נעשים פחותים וזולים.

פקח הוא אותו בן-אדם ויודע את כל הקטנות והאפסות שבדברים היותר גדולים והיותר נשגבים, יודע הוא תמיד את הצד האחר של המטבע, את ה"איפכא מסתברא", את ה"שמא"...

ה"שמא" איננו אצלו דרך ומעבר אל חברי והודאי, אלא מחשבה שאינה פוסקת, חלק מן חיי הנשמה, על המלות אותו תמיד...
יש לבן-אדם זה נסיון פנימי עשיר מאד, ולפי שאדם ישר הוא ומורה על האמת, הרי הוא יודע שכל מיני החסרונות שהוא מוצא באחרים, ישנם גם בו בעצמו במדה מרובה או מעטה.

יודע הוא, שמאות פעמים עמד גם הוא על עברי פי פחת.
"על עברי פי פחת" — גם בזה יש שירה, יופי, עומק. אדם רואה את התהום. גיהנם פתוח לפניו. חושך ישופנו.

יש עומק טוב ויש עומק רע. "עומק רע" מלא שירה כ, עומק טוב"...
ואולם לא רק על עברי פי פחת עמד אותו בן אדם, כי אם גם

ברפ"ש התגלגל. יודע הוא את הכעור, המעשים המכוערים והחיים המכוערים, יודע הוא אותם מעצמו ומבשרו. חי בקרבם ובסביבתם. "הקב"ה שולח עליו יסורים מכוערים ועוברים אותו".

מי איננו יודע אותם היסורים המכוערים? — הכל יודעים אותם, הכל — לרבות גם אלה המדברים ראמות-ראמות, אלא שלא הכל יש להם ישרת הלב לגלות אותם ולא הכל יש להם האומץ להעמיק בהם וללמוד מהם...

ואולם מי שאינו חפץ להזנות את עצמו ואת אחרים בשום אופן ואופן שבעולם, הרי נזכר הוא תמיד באותם ה"יסורים המכוערים", באותו ה"אגם הנרפ"ש"...

וכיצד אתם חפצים שלא יהי אותו בן-אדם בעיני עצמו "א שטיק בלאַמע"? ...

11

כשהאונגליין מדבר על הגיהנם הוא מסיים תמיד: "ושם יהיה בני והרוק שנים".

הגיהנם — הרי התחכמו בני האדם לעשות גם אותו לדבר שבשירה. הרי הקדיש לו דאנמי את מבחר צבעיו. הרי שר בודליר על "פרחי הרע". שונה ממנו — הרפ"ש. שם אין שירה, אין קול, אין צבע. שם — סתום העינים, סתום האזנים.

היית בגיהנם — ספר וספר! בני האדם יאוינו ויקשיבו, ישמעו ויחרדו. יפפרו לבניהם ובניהם לבני בניהם.

גבור תהיה! גבור הצער, גדל היסורים —

התגלגלת ברפ"ש — מה חספר? מה תביע? מה תשמיע? אין שומע אנחותיך! אין משתהף בצערך. האמנם תפאר ותרום גם את הרפ"ש? "און אז מע ליגט גאָר אין בלאַמע, שרייט מען און מע שרייט און מע שרייט" —

כן אמר אותו גדול מכרסלב. אפשר ש הא מין אותו איש שיש אל מי לצעוק.

ישנן גם אפשרויות אחרות.

בכל אופן: אין ברירה אחרת.

התפרש בעפר, מרוט שערות ראשך, הכה את ראשך בקיר — היש ברירה אחרת?

בגיהנם ישנם "פרחי הרע", יש יופי, חלום, חזיון.

ברפ"ש — רק "חרוק שנים"...

"בכי"? — הדמעות כלו זה כבר, זה כבר...

.111

אפשר שאהיה הולך רכיל מגלה סוד —
ואולם מתיר אני לעצמי לגלות סוד הפעם. כי גם אותו האיש, ל.
שסמוב, אשר עליו אני חפץ לדבר דברים אחרים, גלה גם הוא את סודותיהם
הכמוסים של דוסטויבסקי ונימשה...

כגמולו יעשה לו.
הנה זהו האיש היודע את כל אשר בשאול ואת כל מה שבעמקי תחתית.
ואולם יודע הוא גם את אשר לא ידעו המשוררים. יודע הוא את
הכל ומספר הוא את הכל.
„רבים הם הדברים בעולם, ידידי הורציוס, אשר לא ידעום מורכס
ולא חזום בתנומות עלי משכב“.

עיקרו של שסמוב הוא, שיודע הוא הרבה מאותם הדברים אשר לא
ידעום המורים ולא שערום אבות העולם...

ראיתי את שסמוב, הברתי היטב, ויכול אני להעיד עליו, שמשונה
הוא בהחלט מכל מיני הסופרים והמשוררים הגדולים והקטנים גם יחד.
אם היה שסמוב מביר את החסידים (ביחודי סגולה אני מדבר) לא
היה מתרעם עלי על שבח זה שאני משבח:

„קוקם איהם אן, ער איז דאך א שטיק בלאַמע“.

בסגנון אציל ייחסידותי הייתי אומר כן:

שסמוב זכה לכל המדרגות הגבוהות שלו על ידי מדת האין שבו,
על ידי ביטול היש בפועל ממש.

מתוך שהכיר את האפסות שבכל מה שהוא „אנושי“ הוא מבקש את
מי שאמר והיה העולם...

IV.

אם היו שואלים אותי: מי הוא יורשו האמתי של פרידריך נימשה?
הייתי משיב בלי פקפוק: ל. שסמוב.

מי הוא זה אותו שסמוב אשר גם את שמו לא ידענו? ההוא יורשו
של פרידריך נימשה?

כן. את שמו לא שמעתם ואת ספריו לא קראתם, ובכל זאת או גם
בשביל זאת הוא העמקן היותר גדול בכל הכותבים ומדפיסים בעת האחרונה.
שסמוב אינו „נאון“. כמדומה, שאין לו אף מה שקוראים „מאלאנמ“.
בכלל אינו כגדר אמן.

שסמוב הוא פשוט אדם החושב הרבה, הרבה מאד ומחשבותיו תמיד
עמוקות עד התהום. מגלה ומספר הוא לנו דברים כאלה אשר אפשר לשמעם
רק מפי אנשים אוטללים ביותר, פקחים ביותר ועמוקים ביותר.

שסמב ממשך הלאה את פעולתו של פִּרִידִירִךְ נִימְשָׁה.
 פעולה — אם אפשר לקרוא בשם זה את ההריסה שאינה פוסקת,
 הריסת כל המבצרים אשר בנה לו שכל האדם ומוסרו של האדם.
 הריסה — הריסה בלי גבול, הריסה מוחלטת, הריסה שאין אחריה
 בנין. הריסה עד היסוד, עד חרמה.
 פִּרִידִירִךְ נִימְשָׁה השתעשע ב"אדם העליון" שלו. בקש ומצא לו אלהים
 חדשים אשר היו לו לפעמים לנוחם ולמשיבת נפש ולפעמים — כסות-
 עינים ותרים בפני המסתכלים ביותר...
 שסמב הלך הלאה, אין לו צורך בשעשועים. אין לו צורך גם באיריאליזם.
 איננו מסתפק גם כמה שהוא נובע מכשרון-היצירה שבאדם וממאוויו
 הכמוסים והגנוזים.
 אחרת הוא מבקש.

V.

העמדתו בשורה אחת את נִימְשָׁה הגאון עם שסמב הפליטוניסט
 והמבקר.
 הרי זה באמת חמא שאין לו כפרה.
 ואולם דעו נא, כי לא חללתי את הקודש. הגאון — גאון כמו שהיה.
 מי שמבקש בפִּרִידִירִךְ נִימְשָׁה רק את הגאונות לא יוכל לקרוא את שסמב.
 פִּרִידִירִךְ נִימְשָׁה יודע להדר ולפאר כל מלה ומלה, כל אפוריזם
 ואפוריזם, — סגנונו של שסמב הוא לפעמים גם והמוני.
 פִּרִידִירִךְ נִימְשָׁה עשיר מאד בצבעים, בגונים ובמילודיות — שסמב
 חסר את כל אלה.
 פִּרִידִירִךְ נִימְשָׁה הרי הוא פילוסוף, משורר, קומפוזיטור, נביא —
 שסמב אין עמדות אלה הולמות אותו כלל.
 "צרתוסטרא משורר וככל משורר הוא עלול לשקר" —
 נִימְשָׁה יודע את "מיטב השיר", יודע הוא לפזז ולכרכר, יודע הוא
 את הקלות ואת הפזיונות — שסמב יודע רק את האמת האיומה ומה
 שמבקר לאותה האמת האיומה.
 ואכן גם פִּרִידִירִךְ נִימְשָׁה ידע אמת אחת שהיא: "מהותו האמתית של
 האדם מתגלה רק אז כשהוא אובר את הטאלאנט שלו".
 אין לשסמב הטאלאנט של נִימְשָׁה. ואולם יש בו "מהותו האמתית"
 של ההוא גברא.
 וגדולה מזו: בעקבותיו של פִּרִידִירִךְ נִימְשָׁה הלך וירחיק ללכת ממנו.
 ראה יותר, הציץ יותר — ויצעק!

VI.

צא וראה, שכל ספריו של שסמב אינם אלא צעקה אחת איומה.

צרתוסטרא מלמד לבלי לדבר כי אם לשיר.
שסמוב גם הוא איננו מדבר, אלא שאיננו יכול לקיים עצתו של צרתוסטרא.

מנסה הוא גם הוא לשיר, אלא שנם בשירה שלו דק צעקה אנו שומעים. והפלוסופיא שלו? — כל עיקרה של פלוסופיא זו של שסמוב היא רק לסוד זכות על הצעקה.

אתם חפצים, שהאדם יהיה דוקא תמיד חכם וגבור. ושסמוב יודע שאין חכמה וגבורה לא בשעה שיסורים מכוערים עוברים את האדם ולא ביום המות. ואם רבים הם המדברים רמות, רמות גם בשעות רעות אלה, אם מתהדרים מתיפים הם גם אז בחכמתם וגבורתם, אם נעשים הם למורים ומדריכים גם אז, הרי הם פשוט יופנים.

ולתועב ומשוגע הוא זיוף זה שאיננו נותן להם לבני אדם לראות את החיים כמו שהם ואת המות כמו שהוא.

בני אדם משקרים תמיד, משקרים בשעה שמדברים על היופי והנשגב, משקרים בשעה שמדברים על אושר החברה, משקרים בשעה שמתהדרים ומתפארים בכל מיני החכמות והגבורות.

והרשות נתונה לילד להונות את עצמו ואת אחרים. הן הכל יפה בעיניו. ואולם מי שיוודע את היסורים, מי שמועם בחייו את מר המות, מה לו כי יתהדר ויתפאר ויאמר אני הגבר אשר אשחק ואלעג לכל אלה? לא! יזפן אתה! בשעה שלא אכלת כמה ימים יקרה בעיניך פת לחם מכל מיני אושר החברה ואידיאלים ויופי ונשגב שבעולם.

בשעה שיסורים נוראים מוצצים את דמך ואוכלים את כשרך הרי בקשה אחת בלבבך: אנא וחדלו היסורים ההם. ולו גם תחרב החברה כולה ולו גם יבטלו כל האידיאלים שבעולם!

בשעה שהמות הולך הלוך וקרוב אליך, הרי אתה מלא בהלה ככל החי אשר על פני האדמה —

ואם למדוך אלפי מוריך לכבוש את כל אלה, להונות את עצמך ולהראות כבו ולועג ל"קטנות" ולמות, — אנא הסתכל יותר בעצמך, העמק לחדור אל הנעשה בעמקי מצפוניך, השלך מעליך את הכבלים הרוחניים, שבהם אוסרים את האדם זה אלפים שנה, וראית ונבהלת — וצעקת מנהמת לבך!

VIII.

ויש אשר פחד לא מעלמא הדין ותקויה לא מעלמא הדין ממלא את הנשמה.

ואמרת: יש אל מי לצעוק...

וזכרת את כל אלה האומרים לך: אין מי אל לצעוק. אין כל. ישנם רק חוקי המבע.

וצעקת מעקת לב: מי הניד לכם את כל אלה?
וראית פתאום, כי כל אלה המחוקקים חוקים ליצירה אינם יודעים יותר ממך.

והתרגות על הבמחון הזה אשר הם ביטחים, על הנבולים הצרים אשר הם מנבילים, על האכנים אשר הם שמים על רוחך.
ואמרת: מי יודע? ...

וב"מי יודע?" שלך פחד אין קץ ותקוה משונה, משונה.
וראית את עצמך נתון בעולם שכולו סוד. אין ראשית ואין תכלית.
ותקפך חרדת הנצח ותקות הנצח —
והשתוממת על כך מראה עיניך ומשמע אוזניך. הכל זר ומופלא
בעיניך, הכל רמו על מה שאין לו שם...
ותעית בישימון נצח ולא תדע ממנו מוצא ומבוא —
ובקשת משם את האלהים.

VII.

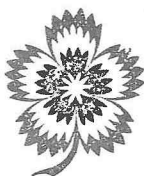
אין שםשוב מדבר על האלהים.
"לא תשא את שם ר' רשוא" —
צווי זה, שכל באי עולם נכשלים בו, הוא לנגד עיני שםשוב תמיד.
פחד גדול בלבבו. יודע הוא כי האלהים שלו איננו זה של ההמון,
אף לא זה של הפלוסופים, אף לא זה של המשוררים.
מעקם הוא הרבה מלים ומשפטים ואיננו מוצא את הדבר היותר
קדוש לו מפיו.

ירא הוא מפני הולזול. ירא הוא מאותם אשר בשמעם את שם
"האלהים" הם מצירים להם אותו לפי אותם המושגים אשר הורגלו בהם
מימי ילדותם.

יותר מכל ירא הוא את אלה אשר "האלהים" בפיהם הוא רק מלה
יפה וחזקה, צביעה פיוטית, דבר לשבר בו את האוזן.
והעיקר: ירא הוא את הדוגמם. חרד הוא מכל עיקר מקובל והנחה מקוימת.
"האלהים מה: אתם המיתם אותו!" צעק נימשה.
ואולם מי שאין לו כל, מי שאבד את הכל, מי שתוהה ומשומם על
המעשה אשר יעשה, אי אפשר לו שלא יחלום על אותו הזר והמופלא...
הוא הלא יצעק:

"אלי אלי, למה עזבתני".

(עוד יבוא)

אחרון.

הנו תועה בין הצורים, הנו נתקל במו.
הוא האחרון. קממי מצחו סוד. המות שומרים.
פשמו כבר דמדומים אלמים, הערכה לכו;
יודים בחולים את החרים האבלים פסו...

תצית קרן חורת פניו ועל עיניו תרפין.
שתי שלהבות אז תשקנה וגם שתיהן קרות.
מביט דפם חול המדבר, איש פקמטיו נחה,
בתב-קדמונים בויער שמה: אותו סער חרת.

בין הסלעים הנו תועה ולמרחק סוקר...
שם הר עיבל, שם הר גרזים, קברי אבות שמה...
נשר גאה חפשי יצרח ולפרוס ימריא —
לא יראנו עוד שומרוני: בבר האחרון גוסס.

יאתה לילה, תפשט סופה, ערבת דרור תאנק;
קד בברק ידהר פרש: לא שומרוני יהי...
על החרים עם השחר שירת רועים תדא,
לא שומרוני ישמענה: בבר הקבר פרוי...

וְסֵם עָרֵב.. יִהְיֶה עָרֵב, אֹזֵר וְצִלָּקִים יִתְּעוּ,
 לֹא שׁוֹמְרוֹנֵי דָם לְנִכְרֵי שִׁיחֹת קְרוֹמִים יִלְאַט..
 עַל חֲלָמִישׁ תֵּשֵׁב נִעְרָה וּבְעִינֶיהָ יִגּוֹן :
 לֹא שׁוֹמְרוֹנֵי, לֹא שׁוֹמְרוֹנֵי אֶת הַיְּגוֹן הוֹלִיד..

יָבוֹא חֶרֶף, יִרְדּוּ גִשְׁמִים, קִדְרוֹת יַעֲטוּ הָרִים,
 שְׁחֹזֵר יִהְיֶה בֵּית הַחֹמֶר וְעִירִי יֵאָבֵל..
 תִּהְיֶה בְּלִתּוֹ חֲצִיָּה פְתוּחָה, יִנִּיעֶנָּה רוּחַ.
 עֵז רַעֲבָה תִּגְעָה מָרָה, צִפּוֹר בָּרֵד תִּבְכֶּה...

וְעַם בָּיִץ וּבִכְרָמִים רֹאשׁ יוֹרִידוּ גִפְנִים,
 אֵךְ לֹא תִצְלַל שִׁירַת-עֵנָב וְלֹא יוֹחִיר מִגָּל..
 מִחֲנוֹת, מִחֲנוֹת הַשּׁוֹעֲלִים עֲנִבִי אֵשׁ יָבוֹסוּ
 וְלֹא יִפְגְּשֵׁם שׁוֹמְרוֹנֵי וּבִידוֹ קֶשֶׁת..

וְרֹא יִגְנֹב עוֹד הַד הָרִים צִלְלֵי שִׁירַת שׁוֹמְרוֹן,
 וְלֹא יִדַּע אִישׁ לְעוֹלָם, אֵיךְ שׁוֹמְרוֹנֵי שׁוֹחֵק ;
 אֵיךְ שׁוֹמְרוֹנֵי אֶהֱב בְּתוֹלָה, אֵיךְ שׁוֹמְרוֹנֵי נוֹשֵׁק,
 אֵיךְ שׁוֹמְרוֹנֵי מוֹרֵט חֶרֶב, אֵיךְ שׁוֹמְרוֹנֵי בּוֹכָה.

הֵנוּ תוֹעָה בֵּין הַצּוֹרִים, הֵנוּ נִתְקַל בְּמוֹ.
 הוּא הָאֲחֵרוֹן. קִמְמִי מִצָּחוֹ סוֹד הַמּוֹת שׁוֹמְרִים..
 מִפִּין נִקְרוֹת סְלָעִים שְׁחֹזִרִים צִלָּלִים כְּחוֹלִים יוֹצְאִים,
 חוֹל הַמַּדְבָּר עוֹטָה צִעִיף.. כָּתַב הַקְּרוֹמִים נִדְעָה.

יולי, 1906

דוד שמעונובין.

פרחי שדה-החברים.

קטע

מאת פריץ הירשביין.

הנפשות:

אלחנן.

נעמי, אשת בנו המת.

בעלא, הבכירה. }
רבקה, הצעירה. } בנותיה.

נחמיה,

חרר מרווח ומסודר בטעם, משמאל פתוחים שני חלונות אל הגן. בחלונות נשקפים עצי הגן. אצל החלונות ספה, ממול לרואה דלת אל חדר אלחנן. מצד ימין עוד שתי דלתות, על הקיר תלוי ראי, שפניו אל הקיר, ושעון עומד בלי נוע. לעת ערב,

בעלא (שוכבת על הספה. לרגעים היא מתבוננת מסביב. על פניה אותות אי-מנוחה).

נעמי (באה הביתה).

בעלא (נבהלה). מי זה? ... קול צעדים אני שומעה... (מרגישה בנעמי)

אמא, את היא זאת, אמא?

נעמי. שוב יחידה נשארתי. למה זה תמיד את נשארת יחידה, תמיד

יחידה? ...

בעלא. אל נא, אמא, אל נא. בלבבך השוב את אומרת להקל לי

מיגוני...

נעמי. אבל למה את מתבודדת תמיד? איה רבקה?

בעלא. אנכי איני מתבודדת, אמא. איני יחידה. (מראה באצבעה אל

דלת אלחנן). אני שוכבת ומקשיבה לכל צעד ותנועה שבחדר... ושוב איני

מרגישה בבדידותי...

נעמי (בדאגה). השם הסבא?

בעלא. שם הוא. לקול צעדיו אני שוכבת ומקשיבה. מה בטוח הוא

וגא. כאילו הרגש לא ירגיש את הנעשה מסביב.

נעמי. בתי... חמדתי... אל נא תוסיפי לי יגון על יגוני.

בלי חמלה יסרני האל. דמעותי כבר כלו. נלאיתי לבכות את אסוני.

בעלא. איה רבקה? אני לא ראיתי כל היום. היא תועה יחידה מחוץ

לעיר. כבר רד היום והיא עוד איננה...

נעמי. לבי, לבי אליה. הלילה הבהילתני בצחוקה. בשנתה צחקה.

אימה אחותני.

בעל א (משליכה מבט תועה מסביבה). מתוך שינה צחקה ? אבל פיה
תמיד מלא צחוק. פניה צוחקים תמיד. עיניה מביטות וצוחקות... איפה
היא עתה — רבקה?

נעמי. קומי, בתי ; קומי ונצא הגנה ותשאפי רוח צח.
בעל א. כלום לא היה כאן נחמיה היום ? ... כלום לא... נחמיה לא...
קרבי נא אלי, אמי, ושבי לימיני... אנכי אמרתי, כי יבוא... כי יהיה...
א...! מכל פנה היא מציצה... מסביב היא מרחפת תמיד—בלכתי ובשכבי
וגם בסגרי את עיני — תמיד, תמיד אחזה. אחת : הוא צועד לו שלו, הוא
צועד בטוח ומאחריו (מתרפקת על אמה) ומאחריו מטילת הי א, היא מטילת
ולה עינים לרבבות... עינים... ואבריה קשים ודא לרא נקשן...

נעמי. מה לך, בתי-חמדתי... מה את רואה ?
בעל א. אני רואה... אני חשה את הכנף השחורה והגדולה, היודרת
לילה לילה משמים ושורה על ביתנו... את כל הגג היא מכסה... (בקול
פחדים). אמא ! אנה הלכה אחותי ?

נעמי (מוליכה אותה) בואי איפוא, בואי, חמדתי, נצא הגנה..
בעל א : לא אוכל לעזוב את סבא יחירי...
נעמי (מוליכה אותה) אין דבר, חמדתי. בואי נא אתי, הרגעי כמעט.
(יוצאות, דממה).

נחמיה (בא הביתה ורופף בפתחו של אלחנן).
אלחנן (פותח את הדלת) מי שם ? (מרגיש בנחמיה) אח, נחמיה, אתה
הוא ? ואנכי כבר הניתי בך היום. (מתכוון מסביב). כלום אין איש בבית ?
כולם יצאו. ואנכי חשבתני, כי רבקה פה. אנכי חשבתני, כי עומדת היא
אחורי הדלת ומקשיבה... (בבת-צחוק) הכל עובר בירושה ; בילדותי הייתי
אוהב גם אני להסתתר מאחורי הדלת ולשמוע את אשר מדברים מעברה
השני... כלום אין איש בבית ?

נחמיה. כמדומני, שראיתי את נעמי ואת בעלא באות הגנה.
אלחנן. טוב מאד. אני מסתתר מפניהן בכונה. הנשים מגדילות
תמיד את היגון. את ראשי השב הרטיבו כבר בדמעות עיניהן. — איה רבקה ?
נחמיה. אנכי לא ראיתי.

אלחנן. אחת נשארה היא לנו. מעין-החיים היחירי, הנובע עוד
בביתנו (הובט על כתפו של נחמיה). ספר נא לי מה !

נחמיה. במה אבחר ואספר ויהיה לפי רוחך ?
אלחנן. מועה אתה. הכל יהיה לפי רוחי. הרבה גלים כבר עברו
ראשי... (בלחש) אלא שקשה, קשה, ידידי, להוביל את העלומים לקברות...
(יושב על הספה, חושב רגע) כן. עוד צעיר אתה, נחמיה — ספר נא לי מה

מרגיש הלב הצעיר.

נחמיה. הלב הצעיר? מיחל וחי — אם תקוה וחיים בו אצורים.
אלחנן. "אם תקוה וחיים בו אצורים" ... המ... הלא, לכאורה, מה
קרה בביתי? מקרה רגיל למדי... בני יחירי מת עלי. אורח ארעא. אבל
בינתיים בא מי לגור בבית... בסתר בא... כגנב הוא מציץ עתה מן החרכים.
המנוחה נשבתה מסביב. כן, נחמיה. ככה אקבר — ואתי כל תעלומותי...
נחמיה. מתי יצאה רבקה את הבית?

אלחנן. בשדות כבר אפסה העבודה — הלא? האלומות אספו הנרנה.
ימות-הנשמים באו ופני השדות התחילו משחירים... משחירים התחילו.
לבטח נשארו אלומות בורדות בשרה. תחת כפת השמים נשכחו. עתה-הגשם
יורד עליהן והן נצבות גלמודות ושחורות. הן תרקבנה. תרקבנה. אמללות.
נחמיה. הלא אין כל גשם. היום בהיר.

אלחנן. ועל השדות השחורים נשאים עורבים שחורים וצורחים...
נחמיה. ואני אוהב להיות בשרה. כיום קיץ חם ובהיר. הקוצרים
מתאספים יחד את הקוצרות והם עלוים והם משתובבים ושרים...
אלחנן (כמתעורר). מי זה דופק בקירות ביתי? ... מי זה דופק? למה
זה אתה מביט בי, נחמיה?

נחמיה. אני מביט אל ניצוצי אש-העלומים אשר בעיניך.

אלחנן (בקול רועד). אויה, בנן, בני אימו? ... למה זה הלכו ממני
ויעזבוני? דום ישבתי ושלעל ברכי אמי. ראשי היה נשען אל חזה-הורתי.
רוח שפיים צח נשב דרך החלון הפתוח וילמף את פני החולמים... כן, זה
שלח אלי הסער את אחיו הצעיר... בעים הלם לבי... (מתכוון מסביב) מי
זה דופק בקירות ביתי? הא? כן, נחמיה. שמעתי אנמרים, כי נכון אתה
לצאת לדרך?

נחמיה. קשה עלי הישיבה התכופה במקום אחר. נדמה לי תמיד,
כי את יצועי אני עורך לכל ימי חיי במקום אשר אמצא לי קבר. צריך אדם
להיות בכל יום ויום כקטן שנולד.

אלחנן. התפרץ הסער ויכוא אל ביתי. זר ומוזר היתה הסערה
לאמי; וזה היתה הסופה ללככה. היא לא ספרה לי מהם מאומה, מאומה
לא ספרה לי... כן, את מלאכיו שלח אלי הסער לפניו... נוע ינוע הכר
מסביב. כל אשר נמעת בידי כורע תחתיו. הירד הגשם?

נחמיה. היום בהיר. השמש זורחת.

אלחנן (כמתעורר). מה? כלום אמרת מה?

נחמיה. אמרתי, כי רענן אתה עדיין. כבימים עברו. כבימי עלומיך.

אל חנן. כבימי עלומי? נפלא הדבר. נמחו, אכרו מזכרונני ימות
 ערומי ופרחי ילדותי מופיעים חיים לנגד עיני: פחדן הייתי
 בילדותי, ביתנו היה בנוי על גבעה רעננה. למרחקים היתה משתמחת הכבר
 מסביב. מי הנהר, ששטפו ועברו לא רחוק מביתנו, היו גאים בכל שנה
 ושנה בימות האביב ושוטפים את גדותיהם ומים כסו שדות ואחו. שחורים
 וערומים היו בולטים עצים מחלקת המים והיו מתנועעים וחובטים בענפיהם
 העירומים. מפחד הייתי בלילה על משכבי. לי נדמה: הולכים העצים לנוע.
 הנה הם עוובים את מקומם וגבוהים ושחורים הם נדים לרחבי הבצות... —
 היום פנה. אפלה באה. אקום ואצא לבקש את בני... (קפ) בני, למה
 עזבתוני?...

נחמיה. כלום יחירי אתה בבית?

אל חנן. זרות דברתי קצת. זרות החלתי מדבר. אצאה נא אל בני.
 (יוצא, נחמיה נשאר לבדו ויושב על הספה, דממה).

(הסוף בחוברת הבאה)

מספרייזירה.

א.

ההכרה והיזירה.

כשנולדה בלבו של טולסטוי השאלה: כיצד הסופרים בכלל והוא עצמו בפרט מלמדים
 את הצבור בשעה שבעיקר הדבר הם עצמם אינם יודעים על פי רוב את מה ולשום מה
 הם מלמדים? והתחיל הספק תוסס בנשמתו כארס של עכנאי ומוציץ את לשדה, בקשו
 חבריו לנחמו ואמרו לו: כך דרכו של אמן, שהוא יוצר בלא יודעים ומלמד את העולם
 בלא יודעים. מתחלה היה טולסטוי נוטה להאמין בדבר והיה ממשיך את עבודתו הלאה
 בדרך, אלא שמאיוז פנה נסתרה במעמקי הנשמה היתה לפרקים בת-קול יוצאת ואומרת
 לו: אפשר, אתה אינך יודע מה שאתה רוצה והאחרים יודעים זה יותר מנך? לאחר זמן
 הוברר הדבר לטולסטוי, שכל אותה היצירה בלא-יודעים היא דבר שלא היה ולא נברא,
 והסופרים עצמם הם שברו אותם מלבם כדי לסמא את עיני הבריות, גדולה מזו: שהשקר
 הוא כל כך מוחלט, כל כך בולט, עד שאי אפשר לשום בן אדם להאמין בו והוא —
 טולסטוי — לא האמין ולא יכול להאמין בדבר אשר כזה, אלא שעשה את עצמו מאמין,
 לפי שסופר היה והספרות היתה נותנת לו עושר וכבוד, לפיכך האמן הגדול עומד ומתודה
 בקול רם על פשעו זה בכלל כל יתר הפשעים אשר פשע ואשר לא פשע.

אותו הוריו הצעקני, שהנוצניות עשתה לו פרסום בעולם, הרי הוא אחד מן המדות
 היותר מגונות של זו, אדם יוצא לרשות הרבים, פושט את בגדיו ומגלה את ערות נשמתו
 קמטל את צואתה לפני הצבור, יש כאן חלול-הכבוד של הצבור ובטול-היש של היחיד,
 יש כאן חוץ לזה גאות נסתרה והסתכלות-של-תענוג בעצמו, אותו המתודה נראה הוא

כמי שאומר: רואים אתם, הבריות, מה גדול הוא צער התרתה, שאני מצטער על חטאי ועל פשעי, — מי מכב לא חטא כמוני אני ויותר ממני, ואף על פי כן אינכם דואגים ואינכם מצטערים כלל? ופעמים קרובות, שבר נש זה, שהוא עומד ופורט את חטאיו, על צד האמת אינו אלא מונה את מעלותיו וקושר כתרים לעצמו; תחת מסוה גנותו נקל לו הדבר לספר בשבחיו, בכל אופן אין דרכו של מתודה בצבור להיות דק בדבר, אלא הוא הולך וכורך יחד מצות ועבירות ודברים של מה בכך.

טולסטוי אינו מבין: אם אין ידיעה הלמוד מנין? אבל האפשר הדבר, שטולסטוי החקין איננו מבין אותו הדבר הפשוט, שלא רק הסופר והאמן, לא רק האדם והחיי, אלא אף כל העולם כולו, אף הדומם והצומח, שאינם מבחינים בין טוב לרע, הרי הם עומדים ומלמדים אותנו, מלמדים בלי הרף, בלי הפסק? האפשר הדבר, שטולסטוי האמן אינו מרגיש, כי השמים מספרים כבוד אל ומעשי ידיו מגיד הרקיע, כי יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יוחה דעת, כי אכן מקיר תועק ובפים מעץ יעננה? האפשר הדבר, שטולסטוי הפייטן לא הקשיבו אוננו מעולם וזמרת צפרי שמים ושאגת חיתו יער, לא ההירידו ולא הרגיוו את נשמתו שאון רוחות סוערות וקול ההום אל תהום קורא, לא נעה ולא זעה נפשו לשמע סוד שיח עצי היער ועשב השרה בערבי אביב ובלילות-קין?

ומאידך גיסא: האמת הדבר, כי אין הסופר מלמד אותנו אלא בשעה שהוא יודע מה הוא בא ללמד, וכי אין אנו למדים ממנו אלא אותו הדבר, שהוא מלמד בידעיה ברורה ובכונה קודמת? האמת הדבר, שהקריאה אינה אלא שמועה מיבנית, חקוי גולמי, ולא אמנות וחכמה: אמנות — להרגיש מה שהרגיש הסופר בשעת יצירתו, חכמה — לרדת אל מצולת נשמתו של היוצר, פעם לדלות חספא ולשכח מרגניתא תותה, פעם לזרוק קריפה נוצצת ולמצוא תוך נחר?

ודבר זה, שטולסטוי איננו מבין אותו בשעת הוריו הצבורי — שעה קשה, שבת עשן הקטורת העתידה לבוא עולה אל האף ונכנס אל חמת ומבלבל את הרעיונות — הבין זה כבר אותו הצדיק, שהיה דורש ואומר: כתוב: „בוא וראה מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע“. ויש להקשות: מדוע לא נאמר פשוט „בין אברהם אבינו ובלעם הרשע“? התירוץ הוא: שבין אברהם אבינו, בין בלעם הרשע לא היו דורשים אלא על הצדק ועל היושר וכדומה מן הדברים הטובים, ולפיכך קשה היה לבלתי בקיאים בדבר להבדיל בין שניהם ולעמוד על אופיו של כל אחד ואחד מהם, אבל מן המעשים של התלמידים, שהיו קרובים אל רבותיהם ורואים ושומעים מתוך הגלוי את הנסתר ולמדים את הסתום מן המפורש, אפשר יהיה בנקל להכיר את ההבדל הפנימי שבין דרשות רבותיהם ולדעת מה בין אברהם אבינו ובין בלעם הרשע.

הנוצרות היתה מלמדת: יתן למכהו לחי! אל יתנגד אל הרע! והתלמידים הותיקים והאדוקים של הכנסייה היו רודפים ומתרימים, הורגים ושוחטים, דורסים ורומסים בעברת אריות טורפים, באכזריות יענים מדברים את כל אותם המתנגדים אשר לא הוידו לגעת באויביהם לרעה, אשר לא נועזו לקלל אותם במחשבה, אשר היו אלמים מן המים, שפלים מן העשבים.

איך היה כדבר הזה? הנפלה פה שגיאה היסטורית?

ניטשה, אשר היה מעבר לטוב ולרע ומסתכל ביסודא דילן, גלה את ערות האבות של הכנסייה הנוצרית, כל אותה הפרישות מן העולם, כל אותה ההכנעה וההשפלה של האבות הללו ויונקת היתה מסטרא דמסאבותא, מתאות פרושים, שאין להם כח גברא, מקנאת זקנים, שנפלו שיניהם, מגאות צפרדעים, שאין בהם כח אפילו להתנפת — וקודם

כר מתקית עבדים שאינם משמשים את הרב אלא על מנת לקבל פרס, שם — בממלכת השמים, פה — בממלכת אלה השנה תגיע שעתה של הנקמה הנוראה, נקמת האדם בתוך המשיח" באויביהם, או יעקרו, ישברו, ימגררו, וכלל, פעמיהם ירחצו בדם הרב במח עצמותיו בשרם וימשחו, שם — בממלכת השמים, פה — בממלכת אלה יתחלל תכלא התאזה הרעבתנית, או ישחו, ישברו, יתגעשו, יתחלללו, יש ויזנמן ויבששו, עד מות וזב וכסף ישכבו ואלפי רחמנים לראש גבר תהיינה.

ורדשותיו של טולסטוי עצמו, שהוא דורש — כשם שהוא סבור — בידועה קידמת ובכונה רצויה, עדיין יש להן עד אשר, שמיים הן מקבלות את ההשפעה, ואשר הן הן היא נחמד ונדרש הדין.

בשעה שטולסטוי עומד ודורש במה יצר, ואמונה חזקה על קבלת מה יתחלל הפסיכיות אל הרע ועל אי-המוסריות שבבתנגדות האקטיביות — האין אנו חושבים לנסות קרובות לשמוע את קולו של אדם, שהוא עומד לפני אויב נורא, הממלא את כל העולם כולו רשעה ואכזריות, עריצות ורציחה, רואה את הקרבנות הרבים אשר נפלו במלחמה עם האויב, את נחלי הדם המשתפכים בראש כל חוצות — ואימה חשכה נופלת עליו, ויאוש נורא תוקף אותו, והוא מסב את פניו ממערכות המלחמה, ממראה החללים, המתבוססים בדמיהם, וקורא בגרון נחר: אל יתנגד אדם אל הרע! חדלו לכם מן המלחמה!

ובשעה שטולסטוי מספר לנו על הכח הנסתר, אשר הניע ואשר יצר את הדתות השונות ואת השיטות הפילוסופיות אשר היו מאז ומעולם, על „אימת המות" — האין הוא פותח לנו פתח יותר מחידו של מחט, אשר דרך בו נראה נתבונן אל אותה הסבה הטמורה במעמקי נשמתו, אשר דחפה אותו ורבים אחרים כמותו לחזור אל האמונה הפשוטה, „אמונת אכרים", כמו שהוא אומר? אל אותה הסבה הישנה והחדשה, אשר מקור פסיכולוגי יש לה אבל הצדקה הגיונית אין לה ואי אפשר שתהיה לה? היכל טולסטוי באמת ובהכרח שכלית לחזור אל אמונת אכרים, או מעשה החסידה, העוצמת את עיניה בשעת הסכנה, הוא עושה?

גיטה רצה להיות יוני הרמוני, גיטה, בן הברבריות הצפוניות, הניח הנוצרות המורחית — והרמוניות היונים! טולסטוי רוצה להיות אכר מאמין, טולסטוי — בן האצילות הרוסית, תלמידה של הכפירה האירופאית — ואמונת-אכרים! יש לך חכמים גדולים מאלו?

ב.

האימה והיצירה.

בשעה שעולמות חדשים הולכים וגבראים בקרב ההכרה, השקפות לא ידעון ודעות לא שערון נולדות ובאות אל הנשמה, חבלי-לידה אימים, פגעים ונגעים נוראים קודמים להן והם מבשרים את ביאתן, אחד ממראות הנגעים הללו והיותר מסוכן שבהם היא אותה האימה הנוראה, שהיא נופלת לפתע פתאם על האדם, אימה נסתרה, שאין יודע ואין מכיר את טיבה ואשר היא מוצעת את תליה, מרעלת את הרוח ומוציאה לאבוד את מבחר הכחות, — אימת החיים.

גיטה היוני, טולסטוי האכר הריהם יראים קודם כל את חייהם, את מהותם, ומבקשים מהות אחרת, חיים אחרים בעולם זר להם, סגור לפנייהם בשבעים ושבעה תותמות, קהלת בן דוד מלך בירושלים מסב את לבו ליאש מן החיים ומשבח את אשר ערן לא היה, אשר לא ראה את המעשה הרע שנעשה תחת השמש.

בזמן שהשנים כתקונן ועולם כמנהגו נוהג, הכל על מקומו בא בשלום, איש על מחנהו ואיש על דגלו, אין אדם שואל ואיננו מבקש כלום, אלא הוא הולך וצועד לו בבטיחות ובחשיבות עקב בצד אגודל בדרך שכבשוה והוא מאמין ובטוח בכחותיו הוא עצמו, במעשיו ובתוצאות של מעשיו, מאמין ובטוח בעולם כולו ובסדרו של עולם.

פתאם קרה מקרה ונתקל אדם באבן, שהיה מונח בצדי הדרכים, הכבושות והידועות לכל מתמול שלשם ומקדמת דנא, נתקל ונפל, ומה שקרה לו לבן אדם זה חור וגשנה ונשלש לאחרים שכמותו, עמדו כולם משתוממים ואומרים: כיצד זה אפשר? הרי דרכים הללו הכל יודעים אותן ואבותינו ואבות-אבותינו בצותא חדא עם האמהות והאמות-הזקנות וכל הטף אשר לרגלם עוברים היו בתן כל ימי חייהם בשלום ולא קרה להם כל מכשול ופגע רע, — ומוזה נהיתה פתאם?

משעה זו עוברת האמונה השלמה ובטלה הבטיחות הנמורה, עלוקות-של-הספק פרות ורבות ככמהין ופטריות והן נאחזות בנשמה ומקיפות אותה מכל הצדדים ומוצצות וסוחטות אותה, דומה אדם, שנשתנו כל סדרי בראשית, נהפכה הקערה על פיה והוא יושב וירא, עומד וירא, הולך וירא, ובעלותו על משכבו נטלה ממנו שנתו והרהורין וחזיוני-ראשיה יבחלוהו, וכמעט תסגרנה שמורות עיניו ובעל החלומות בא לצחק בו והוא מעביר לפניו צלמי בלהות ומפלצות גוראות, אשר למראיהם יתכוץ הלב, יקפא הדם, רוגזת, נועשת האדמה ותהומות פותחים את לועם והם בולעים וסופגים את הנשמה אל תוך תוכם והיא יורדת מטה, מטה, שוקעת, צוללת — ואין מנוס, ואין מפלט.

אימת החיים הרי היא קודם כל אימת הנהוה-ובהו של החיים, חוסר-האפשריות למצא מסלול ודרך בטוחה באותה הערבוביה הגדולה, שהיא שוררת בחיוניות החיים הרבים עד אין סוף והמתנגדים אלו לאלו תכלית ניגוד. אותו הלבירינט הנורא, שהאדם נמצא בו בעל כרחו ולא סגי לו בלאו הכי, ואשר פי האדם "חיים" יקבנו, הרי הוא בנוי על חודו של סלע עומד בלב ימים, תהום מצד זה ותהום מצד זה והמון מכשולים ותחתיתם שונים ומשונים על גבי אותו החוד. מסוכנת היא ההליכה ומי יביא במספר את הנופלים, הנטבעים והנרמסים בכל הרף עין, בכל רגע ורגע? מי יקרא בשמות את כל אלה, אשר פתאם באו, פתאם גם נגזו עברו, ולא נותר להם שם ושארית, ועקבותיהם נמחו בטלו?

אותם המאוששים המעטים, שעברו בשלום את הדרך המלאה סכנות נפשות או יצאו בשן ועין ותהי להם נפשם לשלל, סימנים היו עושים להם ומוסרים אותם לבניהם אחריהם, והבנים מאמינים בני מאמינים כסבורים היו, שמעכשיו בטלה הסכנה, ושומרים היו אותם הסימנים כבבת-עינים ועוברים באומץ לב ובבטחון את דרך החיים ומשגנים לשלשים ולרבעים את השמות, שהם עושים נפלאות.

הסימנים הללו הולכים ונעשים בהמשך הזמן לשיטה שלמה, לדת מושלת על המחות של אלפים ורבבות, וכרוכים האנשים אחריה ומוסרים את נפשם עליה וסוקלים הם ושוברים והורגים וחונקים את כל מי שמעיו לשלוח ידו באותה השיטה ולכטל בה קוצו של י"ד או אתא קליא דלית בה ממשותא. הדת היא תורת החיים ועל כן כל הבא ונוגע בה כנוגע בחיים, וכשם שאינסטינקטים של אדם שומרים את חייו בקשיות עורף ובתדירות

קבועה כך הם שומרים את דתו, את סדר-הסימנים, שהם מורים את דרך החיים, ואפילו בשעה שסדר סימנים חדש בא לעולם זה כבר ועקר את הישן מן השורש וכמו שאפשר היה לחשוב לא השאיר לו כל זכר, הנה באמת-הדבר זה האחרון אינו אלא ישן בקרן זוית נסתרה שבתוך הנשמה ובפעם בפעם הוא חוזר וניעור ויוצא לפעלו ולעבודתו, התנערותו של הישן מתגלית בכל עצם תקפה ועיוזה בתקופות של יצירה ובנשמותיהם של יוצרים.

בשעה שנחגלו המומים והלקיים שבסדר-הסימנים השורר, בשעה שנמצאו אבני-נגף וצורי-מבשול, אשר עליהם לא חלמו המוסרים של השיטה הדתית או המדעית, שבני הדור מאמינים בה ורואים בה את עמוד האש, ההולך לפנייהם להאיר להם את הדרך, — בשעה קשה זו בני האדם חוזרים אל הערבוביה של ההכרה והילכים וטובעים בתוך התהויוכהו שבנשמה, מתהפכות השדרות, שהיו מסודרות ומונחות זו על גבי זו זה זמן כביר, ועולים תחתונים למעלה ויורדים עליונים למטה, בשעת הטביעה אוהים רובם של בני אדם — כדרכם של טובעים — בראש שבלת, שפוגעים בדרך, אבל הספק הרי הוא עומד ומפפעץ, עומד ותוסס ואינו פוסק לעולם; אימת-ההאום של החיים, ביטולה של הבטחות הפנימיות והשמטת הקרקע הכללית, שעליה היו הכל עומדים בקימה זקופה ובאימץ לב, — אלו הן ההרגשות התמידיות, שהן מלוות את האדם בשבתו ובלכתו, בשכבו ובקומו, ומוצות את דם התמצית, טיפה אחר טיפה, טיפה אחר טיפה.

בתקופות של יצירה אימת החיים וכל התחיונות הקשורים עמה מתפשטות כמחלה מתדבקת, הבצילות המסכנות ממלאות חללי של עולם וריבים נפגעים בהן.

מה שהולך ונעשה בתקופות שאינן תדירות הללו לחייו המוני הרי הוא נעשה תדיר בנשמותיהם של היחידים היוצרים בכל הזמנים ובכל המקומות, חוקת היצירה היא, שחבלי לידה קודמים לה, הגאולה אי אפשר לה לבוא לעולם אלא אחרי הנסיגות הקשים, אחרי "חבלי של משיח", ואף האור כך נברא: והארץ היתה תהו ובהו וחושך על פני תהום ורוח אלהים מרחפת על פני המים ויאמר אלהים: יהי אור! — ויהי אור.

כשאנו רואים את ג'ונסון הולך ואוחז בידיו את כל העמודים ברחוב, שבו הוא עובר, את גיטה משליך סבינו אל הנהר ומנחש: אם יפול הסכין אל הנהר או ישיג הוא, גיטה, את המטרה אשר הציב לו ואם יפול הסכין על חתוף או המטרה היא ממנו והלאה, — כשאנו רואים מעשים כאלה, שמספרם לגיון, אנו זוכרים בעל כרחנו את מעשיהם של בני האדם הראשונים, שהיו מקלקלים בחצים, שואלים בתרפים, רואים בכבד, מורים חין ומנחשים על פי מעופו, מעונינים ואומרים: עת זו טובה היא ועת זו רעה היא.

בנשמתו של היוצר הולכים ונעורים כל הדורות וכל הזמנים, זמן זמן ואמונותיו, זמן זמן והרגשותיו, והוא מרגיש וסובל את צער כל הדורות וחבלי הלידה של כל הדורות, בנשמה זו הכל נולד מחדש והכל מחדש הוא עובר, מתחדשות היצירה והכליה של מעשי בראשית, ונופל היוצר והוא שב וקם, מת—והוא חוזר ונולד אלפי פעמים עד שמגיע שעתו הוא והוא יוצר את יצירתו שלו.

"במקום ההאום שם כוכבים מרקדים!"

בר-מוביה.

באם.

(מונולוג)

סאת יצחה ימפולסקי.

— הב, חביבי, קורטוב של מבק. נריח ונהיה שמחים. אסור ליהודי להיות שריו בעצבות. מפני שהעצבות מביאה לידי עיון; העיון — לידי רעיונות. רעיונות — לחקירה, חקירה — לספקות וספקות — לכפירה, ר"ל. בחי' כל באיה.

וכילי האי אינו אלא מעשה שמן — הוא הס"ם, הוא הסמ"א והוא הוא היצ"ה — הינו הק.

וכך דרכו של ההוא גברא: אתה הולך לבי"המב או להקלויז לעשות רצון קונך — ופגע כך אותו בחור והראה לך באצבע על אלה הבריות בדמות אנשים, ההולכים ובאים אל בתי החנויות וקונים ומוכרים שם כל טוב, ומיד מתחיל השאור שכלבך מחמיץ והמחמצת מחלחלת ומעלה הבל במח וההבל מתמר ועולה ונורף ומתפשט ומתפתל ומחקשר לקושיא עצומה והרי אתה שואל: מה נשתנית אני מכל הני הבריות? מדוע אני, למשל, אין בידי אפילו פרוטה לקנות בה תפוחים רקובים לאפרוחי והני גלוחיא, אלה האפקורסים הממאים, שאין בידם לא תורה ולא מע"ט, נהנים ושבעים מיזי העולם ומטובו ולא חסר להם כלום?

ומכיון שהתחילה רמה זו מחטמת במח אינה משתתקת אלא עד שתהא נדחק לעולם הרעיונות ומתחיל מהרהר אחרי מדותיו של כביכול. מעולם הרעיון הרי אתה נופל אל עמק הבכא של החקירה. אז אתה מתחיל מפקפק ומנקר ומחטט ומחפש במופלא ממך. ומכיון שממצולות החקירה אתה מעלה חרס בידך — הרי אתה נופל בצפרני האפקורסות: מתחיל מטיל ספק, ר"ל, בבריאת יש מאין — מאמין, ח"ו, בקדמות; נו, ומאחר שכך — סמילא טובן... „אין אלהים כל מזמותיו" — ואין, ר"ל, בורא ואין מנהיג ואין — ואין — חה, ממש — רחמנא לצלן...

אבל אם שרש הנשמה שלך באה מהיכל הזמרה ואתה תמיד שמח וטוב לב אזי אין לאותו בחור עליך שליטה לעולם; ואפילו אם ינסה כחי אלף פעמים, כדרכו, ויהא מבלבל את טחך בכונה להפילך במרה שחורה, אין אתה צריך אלא לתופף באגודל ובאצבע ולזמזם בלחישה: „באם-באם" — ומיד הוא עובר והולך לו.

כמדומה, חביבי, שצוחק אתה לי. פניך מגידים לי. אביך, להכדיל בין חיים למתים, היה מספר לי בשמו של אחד הנדולים: אתה דחודתא, היה אותו גדול אומר, דא היא ההתפעלות ודליצנותא — הצחוק. אדרבא, אמר נא לי, חביבי — מה זה הצחוק שבעיניך? שמא תאמר חכם אתה מרבותינו הנדולים? אפשר לסינות, ח"ו, נתפסת? נ-נא, אלמלא שהיית

חס לכבודו של אבא שלך, ע"ה, שהיה זוכה לעמוד אתי יחד כל ימיו מאחורי הצדיק, הייתי יורק בפניך ולא הייתי רוצה אפילו לעמד בד' אמות שלך.

מה? אתה אומר שאינך צוחק? בא, אני מאמין לך. אסור להרהר אחר ת"ח — ויהודי אינו חשוד שישקר. שמע איפא ואספר לך ענין חשוב ששמעתי אתמול מפיו הקדוש בסעודת ראש-חדש:

אחת ממדותיו של הזקן זי"ע — כך ספר לנו אתמול — היתה מדת „באם". כשהיה ממיל בקרב המתפללים שבקלוז — כי בימיו לא היה עוד אותו ה„שמיבל" המיוחד שיש עתה לבניו שיחיו — והיו החסידים, הנגדרים אחריו על כל פסיעה ופסיעה, שומעין: פעמים, שיוצאה מפיו הברה אחת של באם ופעמים — ששתי פעמים, והיו יודעים כלם, כי „באם" הוא ענין גדול מאד. אלא שהיה שם חסיד אחד, שומה ועברין, וכיון ששמע שהרבי מומר באם התחיל מומר גם הוא אחריו. הוא ז"ל הרגיש מיד בדבר וישאלהו: מה פרושו של זה? החסיד ענהו: ראיתי את רבי עושה כך. אבל הוא שיחיה העמיד את פניו ואמר: נו? אבל מקרא מלא דבר הכתוב: צדיקים ילכו ב'ם ופושעים יכשלו ב'ם...

עכשיו אתה שומע עד כמה גדול כח דבורו של צדיק?

מילא. אח"כ ספר לנו עוד, שגם בניו של הזקן, אם כי הם היו כבר נוהגים להתפלל ב„התבודדות-שמיבל", בכל-זאת היה הדבר ידוע לכל, כי היה גם בהם ממדת באם. גם הזקן שלנו, שהיה מאוכל-שלחנו עד שעלה על הכסא, גם הוא היה מאומרי-ב'ם; ברם אלה דהאידינא יש מהם שנוהגים אומרים באם תמיד, כמו, למשל, הכלזאי, שיאריך ימים, והטנופאי, ה' ישלח לו רפואה שלמה, ויש מהם שאומרים רק פעם או שתי פעמים בשנה. למשל, של נו, זכותו תנן עלינו — סוד אני מגלה לך — אומר באם רק שלש פעמים בשנה: ל„הדלקה" בחנוכה וז„ספירה" ול„סדר" הראשון בין קפיטל לקפיטל.

מה אתה צופה ב? בהמה כשרה, כלום קשה לך להשיג במח-החתול שלך את מהותו של הענין? אפשר חושב אתה שדבר שבמחין הוא? ואולם ענינו אינו מונח אלא בהרגשה בלבד — ושומה שכמותך ודאי שאינו מרגיש. אדרבה, באם הוא בחינת בומבה נגד השכל, השכל הוא, לרוב, נשקו של הספ"א. בכחו של השכל הריהו מדיח את האדם מדרך האמונה. אבל מאחר שמכיר אני כך, שנשמתיך אינה מסוגלת עדיין לדברים שבהרגשה, לא היה לי כלל רשות לספר לך מענינים כאלה; אלא שמכיון שכבר אין להשיב — אנסה איפוא ואקרב לך את הענין קצת אל השכל, „כולי האי — ואולי"... הפלוגית שלי, לדוגמא, הקניטתני היום ובדברים של מעם, זה שלשת

ימים שלא מנחה הבשיר דב' אני, י"ה ירשת ימים לא בא אכל אל פי כלל וכלל — מלבר הכוית של "מוזנות" ללונגת ה"תקון" — איני מתרעם, כלפי איש ואין אני שוען, ח"ו, כלום; אבל היא אינה אלא אשה ויש לה בלי-יונה שלה. כאילו בידי טובה ואני איני רוצה לתת לה. אשה, לא רציתי להרבות עמה שיחה והלכתי להקלויו והסחתי דעתי ממנה ומהשמויות שלה. שם היינו יושבים, אני וגציל הקמן, והיינו מספרים במעשה-צדיקים, וזכרתי לי המימה, כשכבר היה אסור להתרחק בדברי-תורה התחלתי בזה בזה במענותיה-הכלל, לכאורה — חשבתי — צדקה מעט, עפ"י דין ודין במזונותיה; אלא במה דברים אמורים — בדאיבא; אבל בדליבא? הכל בידי שמים — וגם ה"בדליבא" בכלל, אלא מאי? תמות לה יחד את האפרוחים הקטנים ברעב? לא! אני אלך — אבל לאן אלך? לעשות פרקמטיא? כלום סוחר אני? ובשל מה, למשל, היתה מתפרנסת עד עכשו? אלא היה אימר: "מאן דיהיב חי יהיב מוזני". למשל, בזכות הרבנית, שהיא לי שארת בשר, ובזכות הצדיקים נעשית תמיד מלאכתי ע"י אחרים; ועכשו, שהרבנית תחילי יש לה איוותרעומות עלי — לא עלי חלילה אלא עליה, מסתמא רצונו של מקום בכך — ואני מה?

ושוב הדרא קישיא מגרמה: למה היה לה — להפלונית שלי — לקנתר אותי בדברים?

אלא הוה אומר: אשה היא ודרכה בכך.

כך הייתי שוקל וטורה ולובש את ה"טלית-קמן" שלי, אדחכי אני שומע מאחורי ובנגנן: ב א ס ב א ס... נרתעתי לאחור. הו א שיחיה עומד על גבי ונותן לי איוו מטבעות:

— שומע, לך ותן ואת להשטיא שלך ותסתם את פיה.

הרי אתה משיג איפוא פירושים של הדברים? הרי אתה מרגיש איפוא, ש"באם" אחר הצילני מכל צר ה'?

ובקליוו אח"כ נשפל אלינו והיה מטיל אתנו ארוכות, הוא היה מחריש וגם אנו החרשנו והיינו מקשיבים לצעדיו בקרש. פתאם התחיל מומר בנעימה דקה, כדרכו: "בא-בי-באם! בא-בי-באם!" ואח"כ הפך את פניו כלפי-מערה והתחיל מסלמל באימה: הכריאה והבירא הוא ענין גדול — בא-בי-באם! וישראל הוא שרשה שר הבריאה — בא-בי-באם! ישראל הוא בבחינת "מצה", בא-בי-באם! וכהא לחמא עניא, שאין בו לא מלח ולא שומן ודא בצים ולא שאור, כך אין לו ליהורי לא לחקק ולא לדרש ולא להתרחק ולא להתרעם, בא-בי-באם! אלא שחייב יהודי להיות סלת נקיה — איין, אוי — סלת שנלושה במים שלנו — מים שלנו — בא-בי-באם! וסלת נקיה — בא-בי-באם! ואשרי מי שזכה להשיג את הסוד של — בא-בי-באם...

אלא... במחילה, חביבי, הב' נא לי עוד קורטוב אחד של טבק, אוי, החומר, החומר הוא — בעונותינו הרבים... הבה נא לי ו... ואשב, חלוש אני היום, ל"ע, ורגלי ממש מתמוטטת, אה? העינים השכות? א-י-י... אין דבר... נא, חוליכני נא לביתי, לא, לא לביתי, לבית הצדיק חוליכני, חבה נא... א... אחונוי-נא...

בְּלִיל חֶבְקַתְּנִי שָׂדֶה .

בְּלִיל חֶבְקַתְּנִי שָׂדֶה. עוֹד לֹא יִשְׁנֵתִי
שְׁכַבְתִּי עַל מִשְׁכְּבִי וְהִרְחַרְתִּי;
רָגְלִי לְמִרְאֵשׁוֹתַי וְרֹאשִׁי לְמִרְגְּלוֹתַי,
יְדֵי תַחַת רֹאשִׁי וּפְנֵי אֶל הַתְּקֵרָה.
עֵינַי תָּעוּ בְּלִי כָּל צֶרֶךְ עַל הַתְּקֵרָה —
גַּם הִרְחוּבִי תָּעוּ שָׁמָּה בְּלִי כָּל צֶרֶךְ .

בְּקִשְׁתִּי אֶת שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי וְלֹא מָצָאתִי.
עַד חֲצוֹת לַיְלָה בְּקִשְׁתִּי בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת,
בְּכָל הַשְּׁכִילִים וְהַמְשֻׁעוּלִים עֲכַרְתִּי בְּדָר,
דָּפַקְתִּי בְּכָל הַתְּרִיסִים וְהַחֲלוֹנוֹת:
— "הֵי־שׁ פֹּה נִעְרָה תִּמָּה, נִעְרָה יָפָה?
עִם קְוֻצוֹת שְׁחֹרוֹת וְעֵינַיִם חוֹלְמוֹת —
תֵּצֵא נָא עִמָּדִי לְקֶדֶם פְּנֵי הַשַּׁחַר ... —"

הַלַּיְלָה הָיָה עֲמוּמָה, עֲמוּק מְאֹד וְשָׁחֹר —
הוּא בָּלַע אֶת קְרִיאוֹתַי וְהִמְיָא לִי אֶת הַדָּן...
כּוֹכְבִי יָצָא עִמִּי, אֵךְ עִמָּד רְחוּם בְּשִׁמְיוֹ,
חוֹר וְנִפְחָד כְּמוֹנִי, יְחִידִי בֵּין רַבּוֹא עֲנָנִים.

— הַיֵּשׁ פֹּה נַעֲרָה תָמָה ? וְאֵין מֵשִׁיב לִי וְאֵין עֹנָה—
וְאֶשׁוּב בְּאֶמְצַע לַיְלָה אֶל הַדָּרִי — וְנָרוּ דוּעָה,
וְאֶשְׁכַּב בְּאֶשֶׁר שָׁכַבְתִּי, עֵינַי הָיִיתִי וְלֹא הִשְׁנַחְתִּי,
בְּלִי צָרָךְ תָּעוּ עֵינַי וְהִרְחֹרִי אֶל הַתְּקָרָה...

בְּחֵיל חֲבִקְתָּנִי שָׁדָה, בְּאֶמְצַע חֲלִילָה בָּאָה,
בְּלָבוֹשׁ נַעֲרָה תָמָה וְיָפָה, יָפָה מְאֹד —
עִם קִנְצוֹת שְׁחֹרוֹת, עִם עֵינַיִם הוֹלָמוֹת,
לֹא בָּאָה בְּצַעְדִּים, רִשְׁרוֹשׁ שְׁמֶלְתָהּ רַק עָלָה
בְּהִכְנִית הָרוּחַ הַקָּלִיל וּכְרַחֵשׁ הַפְּרוּבִים הַתְּמִימִים.
בָּאָה וַיִּשְׁכַּב עַל יָדַי וְלִטְפָּה וְסִלְסֵלָה שְׁעָרַי,
קָרָה לִּי, נַעֲרִי, לִי דוּכְבָּהּ, אֲנִי אֶשְׁכַּב לְצִלְעָהּ, תִּנְעָר,
נוֹמָה נוֹמָה עַל שְׂדֵי הַלְּבָנוֹת וְעַל רֹאשָׁהּ וְלִפְתָּהּ בָּאָה,
אֲנִי חֲמָה בִּשְׁמֶשׁ, אֲנִי אֶהְיֶה לָּהּ שֶׁמֶשׁ בְּחֵילָה! —

הִיא צִחְקָה לְתוֹךְ לִבִּי וְנַעֲלָמָה, הַשָּׁדָה!
הַקִּיצוֹתִי בַּפְּתָדִים, הַצִּלָּלִים בְּכָר הָלְכוּ וְהַפִּשְׁטָשׁוֹ,
נוֹשֵׁי הַלֵּילָה הָלְכוּ וְנִמְנְנוּ בְּחֹרֶת הַפֶּקֶר,
בַּמְזֹרֶחַ הַתּוֹרֹר בְּכָר הַזֹּהִיר הַשֹּׁמֵר הַנָּאוֹה — — —
אֲנֹכִי רֹאֵיתִי אֶת זֹהָרָו וְזֹהָרָו עָלַי לֹא נָפַל...
וְאָדַע בִּי טֵמֵא אֲנֹכִי, וְאָדַע בִּי שָׁדָה חֲבִקְתָּנִי —
וְאָצֵפֵן אֶת רֹאשִׁי בְּכָרִי וְאֶבְכֶּה וְאֶבְכֶּה. —

1903, פְּרוּסְיָה

י צ ח ק ב צ ג ל ס ו נ

מהמר.

אם אראה אור כי יהל
וירח יקר הולך;
ויפת בסתר לבי
ותשק ידי לפי;
גם הוא עין פלילי,
כי כחשתי לאל ממעל —
איוב ל"א.

א.

אָדִין לא מת. כל אותם הימים, שעשיתי בכפרים שבצפון גרמניה, הייתי משתאה על חוסר הנוצרות בכך מובניה שבחיי והניוני האנשים האלה. בוראי נכון הדבר, כי אמונתו של האדם או של העם הוא הדבר היותר עיקרי והיותר חשוב בשבילו. אבל הרי אי אפשר להבין בתור אמונה את הכנסיה אשר אליה הוא מתחשב או את העיקרים שיודע אותם בעל-פה. אמונתו של האדם — אלה הם הדברים המסורים אל לבו באמת; וזהו דבר שהוא מאמין בו מעומקא דלבא, בלא יודעים, בלי כנוי מבורר; וזהו יחס האדם אל העולם ואל חובתו ותעודתו בתוכו. היחס הזה הוא אמונתו או גם מדת הספקנות שלו ואי-אמונתו.

וכאן אני אומר, כי אותם בני הכפר שבצפון גרמניה (בפרומסמנמים אני מדבר) עדיין עובדי כוכבים ומזלות הם. עבודת "גו"ם — זוהי הכרה חושית של חוקי העולם ורוי החיים, הרגשת כחות הטבע כדבר שבחיים ובפעולה וביצירה. "עמי אירופא חיים כחוריים" — דבור זה נשמע בספרותנו בהימים האחרונים. יותר נכון היה לומר: הם חיים בצמחים. הקריקטורה מתחילה כשהם עוזבים את נאות-שרה ומתכנשים לכרכים גדולים; כשהם מחוסרים אותה הסביבה, אותה האטמוספירה של הצמחים...

אבל איך שיהיה — אנו עוזבים כעת את אירופא, את גרמניה ואת אמונת הסקאנדינאוויים הישנה ושמים פנינו לארצות המזרח, לעם שמי: להערביאים ומחמד נביאם. איוו שנוי, איוו התפתחות בהמצב הכללי ובמחשבותיהם של בני-אדם! —

האדם הגדול חרל להיות אלהות והיה לנביא, לשליחו של אלהים. וזהו המדרגה השניה של הערצת הגדולים. המדרגה הראשונה, האדם בתור אלהות, חרלה ועברה ולא תשוב לעולמים. לעולם לא ישובו בני אדם לחשוב את האדם הגדול לאל. יותר מזה: אנו יכולים לשאול, האם באמת הכירו הבריות את אותו האדם שר או בעיניו הם בתור אל בורא שמים וארץ? אולי לא. לרוב רק זכרו את האיש הזה, ראו אותו בעבר, אבותיהם ספרו להם. אבל גם זה חלף ועבר. האדם הגדול לא יהיה לעולם לאל.

מחמד לא היה הגדול שבַּעֲדַת הנביאים, היותר אמתִי שבהם; אבל הוא היה חר מחבריא. דבר זה עלינו לזכור. הדעה המקובלת, כי הוא היה סתם רמאי, נוכל, חונף וצבוע, כי אמונת מחמד היא עֲרֵמָה של תבלית ותעתועים, תרמית והבל-הבלים, — דעה זו משובשת היא מעיקרא. בן בלי-אמת יסד איזו אמונה? שקר הדבר! בן בלי אמת אינו יכול לבנות גם סתם בית של לבנים שרופים. אם אינו יודע ואינו שם לבו לסגולות החמר, הסיד ויתר תשמישי-הבניה, אז אין זה בית אשר הוא בונה אלא גל של חמר. בית כזה לא יעמד י"ב מאות שנה ולא ישבו בו ב' מאות מיליונים אדם. בית כזה יפול תיכף תחתיו. האדם צריך להסתגל אל חוקי הטבע, צריך להיות באמת ביחס אמתִי עם הטבע ואמתות הדברים, שאלמלא כן ישמע את קול הטבע: לא, בשום אופן לא! שמרות מזויפים אינם מתקמים ימים רבים. הטבע מתקומם באש פלדות, בריבולציות וכדומה לזה ומוריע בריש גלי, כי שמרות מזויפים — מזויזפים הם.

אבל בנוגע להאדם. הגדול מרשה אני לי להחליט, כי האמת מוכרחת לו. לא האמת המתנפחת, שבעת הרצון והמספרת תהלותיה ברבים. אמתותו של האדם הגדול היא בחינת חי נושא את עצמו. היא אינה תלויה ברצונו. האדם הגדול אינו מתפאר באמתותו, אינו יודע את מדת האמת שלו ואפשר שחושב את עצמו לאי-אמתִי. אבל אי-אפשר לו בלי אמת. העובדה הגדולה של ההויה חשובה היא לו. הוא יכול לנסות להמלט ממנה, אבל הדבר לא יעלה בידו. יראת הרוממות של המציאות מחזירה אותו לרשותה. היקום הוא לו נורא ורב-פלאים, אמתִי כחיים, כמות. אם גם כל הבריות מסיחים דעתם ממנו, לו אי-אפשר הרבר הזה. בכל עת ובכל שעה מביט אליו הטבע בעיני-אש. אין מנוס! שם, שם! — והי מחשבתו העיקרית של האדם הגדול. כל בני-אדם יכולים להגיע למדרגה זו, אבל האדם הגדול אי-אפשר לו בלעדה.

גם מחמד לא היה סתם נוכל ורמאי. הערביאים, שבתוכם נולד, היו בודאי לאום מיוחד, מצוין. הארץ בעצמה היא כבר משונה לגמרי. הרי-סלעים גבוהים ופראים, מדברות גדולים ונוגים, ובתוכם רצועות, רצועות של „נאות דשאי עונג ואור“. וכהארץ כן יושביה. בהאופי הערבי אתה מוצא תנועה ופעולה בצד כבד-ראש והתלהבות נפשית. הם חשיבה אחת בדבור ובמעשה. הם אינם עם דברני, נוטים יותר לשתיקה מלדבור, אבל מחוננים בכשרון הדבור. עם הרצינות הנוראה של העברים הם מאחדים גם חן ויפעה. עוד לפני מחמד היו להם „מלחמות-המשוררים“. ביומי-דשוקא לאחר שזמרו עניני המקח-וממכר היו מתאספים לשמוע שירת הפייטנים. ביחוד היה רנש

האמונה שולט אצלם. מחליטים, כי ספר איוב חובר בארץ ערב, האוניברסליות של הספר הזה מכרילה אותו מן שאר כתבי-הקדש. הספר הזה הוא אחד הדברים היותר נשגבים, שחולל אותם הרוח האנושי. זוהי התעודה הראשונה הקדמונית על הפרובלימה האין-סופית, גורל האדם ודרכי שרי עמו בהאי עלמא. והכל בקיום חפשים, שופים. גרול באמתותו, בפשטותו, בהשירה האפית ובשלוה של פיוס. פה עין רואה ולב מבין ומיצר. הסתכלות אמתית בדברים נשמיים ורוחניים. הסום—„התלביש צוארו ר ע מ ה"? — הוא „ברעש ורגז יגסא ארץ ומרחוק יריח מלחמה". השואות מלאות חיים כאלו אינן מצויות ביותר. תונה נשגבה, פיוס נשגב כמו נגינות עמוקות מלב האנושיות, כה עדין, כה מלפף—כמו ליל קיץ, כמו התבל עם ימיה וכוכיבה!

תולדותיו של מחמד ידועות. בן שש שנה וכבר מתו עליו אביו ואמו, ואבי-אביו, אבדאלאה, זקן בן מאה שנה, לקח אותו אליו. את הקריאה והכתיבה לא למד מימיו. חיי המדבר עם כל נסיונותיהם היו מוריו ומחנכיו. מה שהיה יכול לתפוס ולהשיג בעיניו ובמחשבותיו במקומו המצומצם מן העולם האין-סופי—דבר זה היה קנינו הרוחני. משונה הוא הרעיון, כי לא היו שום ספרים למחמד. אוצר הדעת, שנצבר בלי הפסקה במקומות אחרים, לא היה כלל במציאות בשביל מחמד. הוא יחידי בעולמו, יונק שדי המדבר, יחידי ובודד ברעיוניו ובהסביבה שלו גדל ובה בשנים.

אבל משחרות ימיו היה מלא שעפים ומחשבות. חבריו קראו לו: אל אמון (הנאמן). איש אמת במעשיו, בדבוריו, במחשבותיו. הם ידעו, כי תמיד כון לאיזה דבר. אנו מוצאים, כי בכל ימי חייו היה איש מתרועע, אהוב וחביב לרעיו. מענינים נשואיו הראשונים. הוא היה בן כ"ה ונשא את קאדויאה, אשה עשירה בת ארבעים, שלרגלי מסחרה היה עוד לפני זה נוסע לערי המרכלת שבסכנה. הוא אהב אותה בכל דבר ורק איתה. כה חי בפשטות, בשלום ובפישור עד אשר עבר חום השחרות. הוא הניע לארבעים בטרם שדבר על תעודתו ומשלחתו. כל מעשיו המשונים באמת או שלא באמת נעשו אחרי שכלו לו חמשים, לאחר שקאדויאה מתה עליו. עד אז היה כל „תאות-הכבוד" שלו לחיות חיי צדק, עד אז מצא די-ספוקו באותו ה„כבוד" שהנחילוהו שכניו ומיודעיו, וכשהניע לימי זקנה, לאותם הימים שאין בהם חפץ והנפש משתוקקת לשלום, למנוחה, אז התחיל ל„רדוף" אחרי הכבוד, אז היה לאיש נבוב, לריקן, לשארלאמאן, אז שאף להשיג איזה דבר שאך ימים מועטים היה יכול ליהנות ממנו!—אני איני יכול להאמין ברעה זו.

לא, זה בן-המדבר עם הרגשות העמוקים, עם העינים השחורות והמהירות ועם הרוח התמה והאהבת אצר בקרבו רעיונות אחרים מרדיפה אחר הכבוד.

הוא היה נפש שוקטה, רוממה, אחר מאלה שאינם יכולים לעשות איזה דבר בלב ולב, כחצאיות, אחר מאלה, אשר הטבע בעצמו אלץ אותם להיות אנשי-אמת. היא לא היה יכול להסתפק במימרות, במצות אנשים מלומדה, להסתר מתחת להפורמליות. הים הגדול של ההווה מזהיר לו ברתת וזהר, ושום מימרות אינן יכולות להסתיר ממנו את העובדה המרעושה: „הנני!“ משחרות ימיו היו שפונים בקרבו שעפים שונים: „מה אני? מה הוא אותו הדבר הגדול שאני חי בו ושהאנשים קוראים לו: יקום, טבע? מה הם החיים? מה הוא המות? במה עלי להאמין? מה עלי לעשות?“ ההרים הגבוהים לאלהים, העמקים הקודרים והריקים אינם עונים. השמים הגבוהים והמשתרעים חרש למעלה ברכבות כוכביהם אינם עונים, אין מענה! הנפש בעצמה ונשמת שדי בקרבה—היא בעצמה מוכרחה היתה לענות.

אלה הן שאלות שעל כל אדם לשאל, שגם עדינו לשאל את עצמנו, האדם הפראי הזה חש, כי הן מערך בלתי מוגבל. שיחות-תפל של הכתות הנוצריות, המסורות הבלתי-מובנות של היהודים, עבודת-האלים הנבערה של הערביאים—הכל, הכל לא היה יכול לענות, להשיב על שאלותיו. עוד הפעם אני אומר, כי הקו הראשי של האדם הגדול הוא, שמביט הוא בעינו דרך הקליפה אל התוך ועצם הדברים. הרגל ונימוסין, מסורות נכבדות ומימרות נכבדות—אפשר שטובות או רעות הן, אבל חוץ מזה יש איזה אמת, שעל הרברים האלה להתאים לה, להיות לה נסמלים—ואם לאו, הרי הם עבודת-אלילים, „גורי עץ שחורים המתאמרים לאלהים“, תועבה ושחוק להנפש ההוגה אמת.

י"ג שנים נסה מחמד לעשות נפשות לתורתו בעיר מולדתו, אבל בלי הצלחה יתירה. לבסוף היה מוכרח לברוח, להמלט על נפשו. מכאן ואילך היו שנות חייו מלחמה ארוכה. כ"ג שנים עמד במערכה. במשך השנים האלה חי בפשטות ובטבעיות. מאכלו היה לחם שעורים ומים. יש אשר לא הבעירו אש בתנורו כמה ירחים. בעצמו תקן את מנעליו והטליא את בגדיו. אדם מסכן, שעובד הרבה ואינו דואג למה שאחרים דואנים. ואלה הערביאים, שלחמו על ידו במשך עשרים ושלוש שנים ונמצאו תדיר ותמיד בקירוב מקום, כבדותו והעריצותו. הם היו אנשים פראים, שמפקדה לפקידה רבו והתקוטטו והגידו את כל אשר בלבבם; והוא עמד למולם פנים אל פנים, בלי מסכה, בלי רוי דרוין, ולעיניהם הטליא את אדרתו ותקן את מנעליו; בכך יום ויום הוא נלחם ביניהם, יועץ, מורה, מפקד ומצוה. הם ראו בוראי מה שהוא היה באמת.

במלחמה כזו אי-אפשר היה בלי מעשים אכזרים; אבל אינם חסרים גם מעשים של רוח נדיבה. מחמד אינו מתנצל על הראשונים ואינו מתהדר באחרונים. הרבה פעמים הוא מזכיר את המלחמה בטאנק. הרבה מאנשיו מאנו לצאת למלחמה; השתמשו בהתנצלויות שונות: „השרב, הקציר וכדומה. ודבר זה קשה לו לשכוח. קצירך? אבל כל ערכו כהרף עין! שרב? כן, החם גדול מאד; אבל „כגיתנום עוד יגדל השרב“.

שרב. אש לוהטת...

הפְּקָר.

מִחֲנוּת, מִחֲנוּת רְצוֹת הַעֲלָמוֹת,
קוֹפְצוֹת, נוֹפְלוֹת, צוֹחֲכוֹת, קָמוֹת
וְרְצוֹת יָשׁוּב.

לְאַרְבַּע רוּחוֹת פּוֹזְרוֹת הֵן הַשְּׁעָרוֹת,
לְבָנוֹת הֵן הַשְּׂמָלוֹת וְהֵן מְגָרוֹת,
וַיִּצְרִי — זָכוּב.

רְפוּת הֵן הַרְצוֹת פֹּה לְמִרְאֵתִי,
וְאַחַת בַּקִּי בִּינִיָּהֵן אֲחֻבָּתִי —
בַּקִּי אַחַת יֵשׁ:

אֵךְ לֹא אֵדַע אוֹתָהּ בִּי אֲפִירָה:
כָּלֵן יָפוּת, בְּחֶרְוֵי־שִׁירָה
וְנִיצוּצֵי אֵשׁ.

אֵת מִי מֵהֵן אֲחַבֵּק וְתַחַבֵּקֵנִי?
אֶחָד אֲנִי פֹה וְאֵין לִי יִשְׁנִי
וְהֵן — כַּחֲלוּל.

בִּי אֲשַׁק אַחַת צָר לִי עַל הַשְּׁנָיָה:
אוֹתָהּ יִלְדָּה יוֹתֵר רַבָּה וּפּוֹרְיָה
וַיִּצְרִי — שְׂאוּל!

הִיא אֲמַרְנָה לִי יִלְדוֹת: מִי בֶּכֶן אֶהְבֵּת
לְחֶלֶם עַל אֲדוֹתֵי פֶשַׁחִיא שׁוֹכֶכֶת —
וְאֲמַרְנָה: מִי?

אֶהְבֵּת־תֵּאוֹה יֵשׁ בְּלִבִּי פֹה לְמִדֵּי:
מִי מִבֶּן הַפֶּצֶה מַחַת אֵת מִחְמִדֵּי?
הִיא תִּהְיֶה לִי!

הַפְּקָר אֲנִי: וּזְכָה כָּל הַמּוֹדָמָה...
לְפִי דָּה וְנַפְשִׁי לָהּ — וְעוֹד מָה? —
... וְהָ לִי חֹק:

מִפְּקִיר אֲנִי אֵת כָּל חוּשֵׁי חַיִּי,
חֲפָשִׁים, פְּרָאִים וְהִיוּ כָּל מֵאוּנִי —
— חֲבוּב וְנִשּׁוּב!

שלומית.

דראמה בת מערכה אחת.

עברית מאת א. שפר.

מאות אומקר וילדה.

(סוף)

מחזה חמישי.

הקודמים. הורדוס, הורדיה, טיגלנוס, רומיזם, נשים וגברים בלוייה של הורדוס, יהודים, נוצרים, פרושים, צדוקים, מנשה. עבדים ופחות ממלאים את כל האגף השמאלי ואת המעלות. אחר — קול יוחנן.

הורדוס. איפה היא שלומית? איפה היא בת המלך? למה זה לא שבה אל המשטת, כאשר צייתיה? אה, הגה היא!

הורדיה. אל לך להתבונן אליה, בלי הרף תתבונן אליה.

הורדוס. מה נפלאים פני הלבנה הערב! הלא נפלאים פני הלבנה, האין זאת? לאשה חולת-תאווה דמתה; אשה חולת-תאווה, אשר תתור אחרי מנאפיה, וערומה היא כלה — עירום ועריה, העננים אומרים להלבישה — והיא ממאנת, לעין השמים תגלה את מערומיה וכאשה שכורה תנוע בין העבים... אכן אחרי מנאפים תתור... האם לא כשכורה תנוע? לאשה חולת-תאווה דמתה, האם לא כן?

הורדיה. לא, הלבנה פני לבנה לה ולא אחרת. נשוכה נא, אין לך פה דבר אשר תבקש.

הורדוס. אנכי אותך פה! מנשה, שטת שם מרבדים ולפידים העל! הגישה הנה את שלחנות-השן, ואת שלחנות-הישפה תגיש!

(עבדים ושפחות אצים, לאות מנשה, לתוך ההיכל ואל המעלות ומביאים מרבדים ומניחים אותם על מושב המעלות, אחרים מביאים שלשת כסאות-תפארה ושלחנות ומציגים אותם על המעלה הראשונה. אחרים שמים לפידים דולקים לתוך חשוקיהם על הקירות. אחרים מביאים יין ופירות, אחרים מתיצבים במניפים ובנוכחות-כנף, גוגנים בכלי שיר שונים בחלילים, בכנורות ובהתופים, ליקחים מקום אצל הכור).

הורדוס. פה הרוח משיב נפש, חפץ אני להוסיף לשנות יין עם קרואי. עלינו לתת יקר למלאכי הקיסר.

הורדיה. לא בגללם אתה אומר לתת פה.

הורדוס. כן; פה הרוח משיב נפש, בואי, הורדיה, הקרואים מחכים לנו, אה! הוחלקתי! על דם הוחלקתי! אות לרעה הוא, אות לרעה גדולה. מה הרם אשר בזה?... וזה הפגר? מה לפגר הזה פה? האמנם תדמו, כי כמוני כמלך מצרים, אשר מדי ערכו משתה יראה פגר לקרואיו? ומי הוא זה? לא אחפץ להביט עליו.

חיל ראשון. שרנו הוא, אדוני, הסורי הצעיר הוא זה, אשר זה אך שלשה ימים שמת אותו לראש.

הורדוס. הן לא צויתי להמיתו.

חיר שני. הוא שלח יד בנפש, ארוננו.

הורדוס. על מה זה? הן שמתי לראש.

חיר שני. לא נדע, ארוננו. ואולם הוא שלח יד בנפשי.

הורדוס. מוזר הדבר בעיני, ואנכי דמיתי, אך חכמי רומא שולחים יד בנפשם, החכמים ברומא שולחים יד בנפשם, האין זאת, טיגלינוס.

טיגלינוס. מקצתם שולחים יד בנפשם, ארוננו; אלה הם הסטואיים, בני בלי-לטוש המה; לכל לראש — נלעגים הם, מוצא אני איתם נלעגים מאד.

הורדוס. וגם אנכי, אך צהוק הוא, כי ישלח אדם יד בנפשו.

טיגלינוס. לשנינה הם ברומא. הקיסר חזה עליהם מהתלה. באוני כל מקריאים אותה.

הורדוס. אה, הוא שר עליהם מהתלה? נפלא הוא הקיסר; לא יבצר ממנו דבר — ואולם מוזר הוא, כי הסורי הצעיר שלח יד בנפשו, צר לי, צר לי מאד. כי יפה היה, יפה מאד היה, עינים כה עורגות היו לו. אזכור את מבטו השוקק בהתבוננו אל שלומית, אמנם כן, מצאתיו מתבונן אליה מעט יותר מדאי.

הורדיה. יש עוד כאלה, אשר ירבו להתבונן אליה.

הורדוס. בן למלך היה, אשר הנליתיו מארצו. ואת אמו המלכה שמת לך את, הורדיה, לשפחה, על כן כיליד בית היה לנו ואשים אותו לראש, צר לי, כי מת... ואולם מה זה, כי השארתם את פגרו במקום הזה? יוסר נא מזה, לא אובח לראותו. שאוהו מזה! (החילים משאים את המת דרך השער מימין). קר פה, רוח נושב, רוח נושב, האין זאת?

הורדיה. לא; כל רוח לא ישוב.

הורדוס. לא, כי נושב רוח... וכמשק-כנפים אלי יגונב מן הרוח, כמשק כנפיר-ענק... הלא תשמעי?

הורדיה. לא מאומה.

הורדוס. ועתה אני גם אני לא אשמע דבר, ואולם בראשונה שמוע שמעתי, אין זאת כי אם המולת הרוח; עתה כבר חדלה, ואולם לא, עתה אוסיף לשמעה, האם לא תשמעי? אך משק-כנפים הוא.

הורדיה. ואני האומרת לך, כי אין דבר, חולה אתה. נשוכה.

הורדוס. לא חולה אנכי; ואולם בתך היא החולה, פני חולה אנוש לה לבתך, מעורר לא ראיתיה והיא חורה ככה, (הוא יושב לו).

טיגלינוס והורדיה. (יושבים להם גם כן).

הנער. (יושב לו לרגלי הורדיה).

הורדיה. הן אמר אמרתי לך: אל תוסיף להתבונן אליה.

הורדוס. מלאו הגביעים יין! (זה נעשה). שלומית, גשי הלום ושתי אתי מעט מן היין. הן נחמד היין אשר אתי, הקיסר-עצמו שלחתו לי, וטבלת שפתותיך הקטנות האדומות בייני ואחר ארוך את הגביע אל פי.

שלומית. (בשבתה על יד השער מימין). לא צמאתי, הנציב.

- הורדוס.** השמעת, איכה ענתה לי בתך ?
- הורדיה.** רואה אני את דבריה כי נבונו, למה זה תתבונן אליה תמיד ?
- הורדוס.** פרו-מגדים הנישו הנה ! (זה נעשה), שלומית, גשי הנה ואכלת אתי מן המגד, המדתי כי אראה בפרי נעיצת שניך, נעצי שניך בפרי הזה אך כמעט, ואכל אנכי את יתרו.
- שלומית.** לא רעבתי.
- הורדוס.** (אל הורדיה), הנה ראי את אשר גדלת, את בתך.
- הורדיה.** בתי ואנכי גם שתינו מזרע. המלוכה אנחנו ! ואולם אתה — הלא בן לרועה-גמלים אתה ! לרועה-גמלים וגנב גם יחד !
- הורדוס.** שקר !
- הורדיה.** ידעת, כי אמת נכון הדבר.
- הורדוס.** שלומית, שבי על ידי, על כסא אמך אושיבך.
- שלומית.** לא עיפתי, הנציב.
- הורדיה.** הן תראה נכונה את לבך אליך.
- הורדוס.** הביאו — — מה הדבר אשר חפצתי ? לא אדע, אה, הנה נזכרתי.
- קול יוחנן.** היום הנה בא ! אשר נבאתי היה, אמר אדני אלהים, היום אשר עליו נבאתי הנה בא !
- הורדיה.** צוה עליו וידום, לא אובה לשמוע את קולי, האיש הזה יתרפני כל הימים.
- הורדוס.** לא עליך דבר האיש, ואף גם נביא גדול הוא מאד.
- הורדיה.** בנביאים לא אאמינה, מי זה אשר יוכל יגיד עתידות ? אין איש אשר ידע אותם, ואף גם ילעיבני תמיד, ואולם, דומה לי, כי ירא אתה אותו... אכן, ירא אתה מפניו...
- הורדוס.** לא אירא מפניו, לא אירא איש.
- הורדיה.** לא, כי ירא אתה מפניו, לולא כן, הסגרת אותו אל היהודים, אשר זה ששה חרשים ידרשוהו.
- יהודי ראשון.** אמנם כן, ארוננו, טוב היית עושה אלמלי מסרת אותו לידנו.
- הורדוס.** חדלו מזה, הן כבר שמעתם את מענה-פי, לא אסגירנו אל ידכם, קדוש האיש ; איש אשר נראה אליו אלהים.
- יהודי ראשון.** אי-אפשר, מימות אליהו לא ראה אדם את פני אלהים, כי אחרון היה ברוא-פניו, כימינו אין הקדוש ברוך הוא מתגלה, ולפיכך בתרבתה הצרה בעולם.
- יהודי שני.** וסוף-סוף אין מי שיודע, אם זכה גם אליהו לראות את אלהים. אך את צלו בלבד ראה.
- יהודי שלישי.** לא במסתרים אדני, אין לך דבר אשר בו לא יתגלה, גם בטוב גם ברע נראה האלהים.
- יהודי רביעי.** אסור לומר כך ; סכנה כרוכה במחשבה זו, דעה זו נתחרשה בבית-מדרשה של אלכסנדריה, מקום שעוסקים בחכמה יוגית. אבל היונים הם עובדי-אלילים ; ולא עוד אלא שאינם מהולים.

יהודי חמישי. אין יודע את מעשי האלהים, כי נסתרים דרכיו, מי יודע, אם לא את אשר טוב נקרא לו רע הוא ואת אשר רע נקרא — טוב הוא? אין לדעת. חייב אדם רק לשעבד את עצמו, כחו של אלהים גדול מאד, גם את החוק וגם את החלש הוא מכה יום אחד, אינו נושא פני איש.

יהודי ראשון. כנים דבריך, איום ונורא הוא האלהים. מכה הוא את החוק ואת החלש כמו שכותשים דגן במכתש, אבל הלו לא ראה את אלהים מימיו, מימות אליהו לא ראה אדם את פני אלהים,

הורדיה. צוה עליהם ויחרישו, דבריהם עלי למשא.

הורדוס. ואולם שמעתי אומרים, אשר יוחנן זה הוא הוא אליהו נביאכם, **יהודי ראשון.** אי-אפשר, מימות אליהו ועד עתה עברו זה למעלה משלש מאות שנה, **הורדוס.** ואולם יש כאלה, אשר יתנווהו לאלהיו הנביא, **נוצרי ראשון.** ואני בטוח, שאלהיו הנביא הוא, **יהודי ראשון.** לא ולא! הוא אינו אליהו הנביא.

קול יוחנן. היום הנה בא, היום לאדני! על ההרים אקשיבה את צעדי גואל-העולם, אשר יבא לארץ וגאלה.

הורדוס. מה פשר הדברים: גואל העולם?

טיגלינוס. זהו אחד מתארי הקיסר.

הורדוס. ואולם הלא הקיסר לא יבא לארץ יהודה? אתמול באוני כתבים מרומא, לא הודיעוני דבר על-אדות זאת, ואתה, טיגלינוס, אתה אשר ישבת כל ימי החרף ברומא, הן גם אתה לא שמעת מזה דבר?

טיגלינוס. אמנם כן, אדוני, לא שמעתי מזה דבר, אנכי רק את התאר בארתי; זהו אחד מתארי הקיסר.

הורדוס. הקיסר לא יוכל לבא הנה; אחוז פוגרה הוא, אומרים, כי רגליו כרגלי השנהב, וגם טעמי מדינה יעצרו בעדו. מי אשר יעזב את רומא — ואבדה לו רומא, הוא לא יבא, ואולם הוא האדון, ואם יחפוץ — יבא, אך לא אאמין, כי יבא, **נוצרי ראשון.** לא הקיסר הוא, אשר עליו דבר הנביא.

הורדוס. לא הקיסר —

נוצרי ראשון. לא, אדוני.

הורדוס. ועל מי זה דבר את דבריו?

נוצרי ראשון. על משיח שבא.

יהודי ראשון. משיח לא בא.

נוצרי ראשון. הוא בא ועושה מעשי נסים בכל מקום.

הורדיה. את, את, נסים! בנפלאות לא אאמינה, כבר שבעתך, (לנער) את מניפי?

נוצרי ראשון. נסים ונפלאות מראה האיש, הרי שבחתונה קטנה, שהיתה בעירה אחת שבגליל, הפך מיט ליון, ערי ראייה פחו לי זה, ושוב מעשה בשני מצורעים, שהיו יושבים בשער כפר-נחום, וכבר שנע בהם מיד נתרפאו.

נוצרי שני. לא, שני עורים היו, שרפאם בכפר-נחום.

נוצרי ראשון. לא, כי מצורעים היו; אלא שגם עורים הוא מרפא. ולא זו בלבד אלא שראוהו עומד על גבי הר אחד ושח עם המלאכים,

צדוקי. אין כלל מלאכים בעולם.

פרוטי. יש מלאכים, אלא שאיני מאמין שדבר אותו האיש אתם.

נוצרי ראשון. קהל גדול ראה אותו כשהוא מדבר עם המלאכים.

צדוקי. לא עם מלאכים.

הורדיה. מה קצה נפשי באנשים האלה! פתאים המה, כלם—פתיות, (לנער)

למה? את מניפי? (הנער מוסר לה את המניפה). פניך לפני רואה-חלום נדמו — אל

לך לחלום, בעלי-החלומות חולים המה, (מכה אותו במניפה).

נוצרי שני. ושוב אירע גם בבתי של יאיר.

נוצרי ראשון. אמנם כן, אמת הדבר, לא ניתן להכחישו.

הורדיה. האנשים שם פתאים המה, כי על כן הרבו להתבונן אל הלכנה, צוה

עליהם וידמו.

הורדוס. מה אלה הנפלאות אשר נעשו בבתי יאיר?

נוצרי ראשון. בתי של יאיר מתה, והוא השיב אותה לתחייה.

הורדוס. הגם את המתים יחיה?

נוצרי ראשון. כן, אדוני, הוא מחיה מתים.

הורדוס. לא אוכה כי יעשה כדבר הזה, במפגיע אצוה עליו מעשות כדבר

הזה. לא אתן לאיש להחיות מתים, ילכו ויבקשו אחרי האיש ויגידו לו, כי לא אתננו

להחיות את המתים. איפה הוא האיש כיום הזה?

נוצרי שני. אדוני! מלא כל הארץ הוא, אבל קשה מאד למצוא אותו.

נוצרי ראשון. שמעתי אימרים שבשומרון הוא.

יהודי ראשון. מכאן ראיה שהוא אינו משיח, שהרי יושב הוא בשומרון, ואין

משיח בא לשומרונים, מפני שהם מגורים. מעולם לא הביאו קרבנות לבית-המקדש.

נוצרי שני. לפני ימים מועטים יצא משומרון, כמדומה לי, שלפי שעה הוא

שוחה בתחומה של ירושלים.

נוצרי ראשון. לא ולא, שם אינו, הריני בא עכשיו מירושלים ולא שמעו הימנו

כלום זה כשני חדשים.

הורדוס. אין דבר; ואולם בקשהו, — וכי תמצאו אותו ותגידו לו בשמי:

כל יחיה את המתים, כי כן צויתי. — הפך מים ליון, רפא עורים ומצורעים, — כאלה

וכאלה כאות-נפשו יעשה לו. וגם למצוה לו תחשב בעיני ברפאו את המצורעים, ואולם

אל לו להחיות את המתים... נורא היה, לו שבן המתים וחיו!

קול יוחנן. הוי, הזונה, בת-הכשת! הוי, בת-בבל, אשר עיניך זהב וריסיהן

יברקו! לכן כה אמר אדני, והעליתי עליך קהל ורגמו אותך באבן —

הורדיה. צוה עליו ויחרש!

קול יוחנן. ובתקוך השלישים בחרבותם ובשלמיהם יִרְמְשׁוּךְ !

הורדיה. אך חרפה וכלמה !

קול יוחנן. כי כה אבער את התועבה מעל פני הארץ, למען תשמענה הנשים

את אשר אני מביא עליה ולא תלכנה בדרכה הסוררה.

הורדיה. השמע שמעת את אשר דבר בי ? האם תוכל נשא בשמעך את שם

אשת-חיקך מנואץ ?

הורדוס. הן לא קרא בשמך.

הורדיה. מה בצע ! הן ידעת נאמנה, כי אותי רק אותי יחרף, ואני אשתך אני,

הלא כן ?

הורדוס. אמנם כן, הורדיה יקרה וכבודה, אשתי את — ולפנים היית אשת אחי.

הורדיה. אתה הוא אשר גזלתני מזרועותי.

הורדוס. אבל ! אני חזקתי ממנו ; ואולם אל נא נוסף דבר עוד בדבר הזה.

לא אוכה. כי על כן דבר הנביא את נזירות-דבריו. מי יודע, אם לא בגלל זה תבואנו

שואה, נחרול נא מדבר בדבר הזה... הורדיה העדינה, שכחנו את קרואינו ! מזגי לי,

אהובתי ! מלאו שנית את גביעי הכסף הגדולים יין ואת גביעי הזכוכית הגדולים. לחיי

הקיסר ! רומיים פה ; נשתה, איפוא, לחיי הקיסר !

כלם, הקיסר ! הקיסר !

הורדוס. האין את שמח לב אל בתך כי חורה ?

הורדיה. מה ממך יהלך אם חורה היא ואם לא ?

הורדוס. מעודי לא ראיתיה והיא חורה ככה.

הורדיה. אל נא תרבה להתכונן אליה !

קול יוחנן. ויהי ביום ההוא — ושחרה השמש כמחגורת-שק שעירה, והפכה

הלכנה דם, והזכוכים יפלו לארץ כגשר פגים מתאנה, וכל מלכי ארץ יחרדו.

הורדיה. ה-ה ! מי יתן וראיתי את היום, אשר עליו יפית אמריו, יום בו

הלכנה תהפך לדם ובזכבים יפלו לארץ כפגים-בסר מתאנה, כגבר אשר עברו יין ידבר

הנביא ! ואולם את צלצול קולו נשא לא אוכל עוד ; לגועל לי קולו ! צוה עליו ויחריש !

לא כן ; אמנם הבין לא אבין את דבריו, אך מי יודע אם לא לאותות וימוז.

הורדיה. באותות לא אאמינה, כשכור ידבר —

הורדוס. מי יודע, אם לא שכור יין-אלהים הנהו !

הורדיה. היין הזה מה הוא ? ואי גפנו, ואי גתו אשר בה ידרכוהו ?

הורדוס. (מכאן ואילך מביט בלי הרף בפני שלומית). טיגלינוס, הדבר אתך

הקיסר בהיותך ברומא על דבר —

טיגלינוס. על-דבר מה, אדוני ?

הורדוס. על דבר מה ? — שאל שאלתיך, האף אין זאת ? שכחתי את אשר

חפצתי לדעת.

הורדיה. יעתה הנך מוסיף להביט בבתי, אל תוסיף תביט בה, הלא כבר הגדתי לך.

הורדוס. אך אחת בפ"ך תמיד.

הורדיה. הנני שונה את דברי.

הורדוס. והקמת בית-המקדש, אשר כה הרבו לדבר על אדותה? התצא לפעולות?

אומרים, כי נעלמה הפרכת אשר לקדש-הקדשים, האמת הדבר?

הורדיה. הלא אתה לקחת אותה, הן לא תדע את אשר תדבר. לא אובה

להשאיר פה יותר, נשוב נא.

הורדוס. צאי לי במחולות, שלומית.

שלומית. אין את נפשי להול, הנציב.

הורדוס. שלומית, בת הורדיה, צאי וחולי לי.

הורדיה. הרף ממנה.

הורדוס. צאי נא במחול, שלומית, ראי צויתך.

שלומית. לא אצא במחול, הנציב!

הורדיה. (בצחוק). ראה נא איך תשמע בקולך!

הורדוס. מה לי אם תצא במחול ואם לא? הלא אחת היא לי; מאושר הנני

אערב, מאושר מאד, מעודי לא הייתי מאושר כזה.

חיל ראשון. פני הנציב קודרים, האין זאת? פניו קודרים.

חיר שני. אכן קודרים פניו.

הורדוס. ולמה זה לא אחוש באשרי? הקיסר, אדון הארץ, השליט על כל,

יאהבני מאד, תשורות יקרות-ערך שלח לי זה עתה וגם הבטיח לי לקרא את אויבי, את

מלך קפוטקיה, לרומא, ואולי גם יצלבנו. הלא את כל אשר יחפץ יעש, כי על כן הוא

השליט. יתכן לי איפוא להיות מאושר, ואמנם מאושר הנני! מעודי לא הייתי מאושר

כזה, אין דבר אשר יוכל ויפריע את ענגי.

קול יוחנן. על כסא מלכותו יושב, עומה שני עם ארגמן, כוס זהב יאחז בידו,

כוס מלאה גרופיו, ומלאך אדני יט ידו עליו להכריתו ויתנגנו מאכל לתולעה ורמה.

הורדיה. (בלעג). השמעת אשר דבר עליך: לתולעה ורמה תהיה לאכלה.

הורדוס. לא עלי ידבר, מעודי לא דבר בי, במלך קפוטקיה, זה אויבי, ידבר.

הוא אשר יהיה מאכל לתולעה ורמה, מעודי לא דבר בי לרעה, הנביא, בלעדי בעת

לקחי את אשת אחי לי לאשה! ואולי גם צדק, כי גם אמנם עקרה את.

הורדיה. העקרה אני? האנכי? וכזאת תאמר אתה, אתה אשר בלי הרף תתבונן

אל בתי, אתה אשר תחפץ להטות את לבה, אשר תצא במחול לחשקך! אך סכלות היא

לדבר כדברים האלה. אני הן כבר ילדתי, ואולם אתה הלא מעודך לא הולדת, ואף גם

אחת משפחותיך לא ילדה לך עוד, אתה הוא הוא העקר ולא אנכי!

הורדוס. דומי! ואני אומר כי את העקרה, את לא ילדת לי, לכן יגיד הנביא, כי

אין נשואיני נשואים; לכן יקרא להם זמה ומקור רעה — יראתי פן צדק, —אכן צדק הנביא!

ואולם לא זו העת לדבר בזה; כעת היות מאושר חפצתי, וכן אמנם הנני, מאושר אנכי

מאד, אין דבר אשר יחסר לי.

הורדיה. אשמח לראות כי טוב לבך עליך הערב, כי לא זה דרכך מתמול שלשם, אולם כבר אחרנו שבת; נשובה נא, אל נא תשכה, כי עלינו לצאת לציד עם עלות השמש, הלא עלינו לתת יקר למלאכי הקיסר, הלא כן?

חיל שני. מה קדרו פני הנציב,

חיל ראשון. אכן קדרו פניו.

הורדוס. שלומית, שלומית, בי, שלומית, חולי לי, כה עצוב הנני הערב, אך עצוב הנני הערב, בבאי הגה מעדו רגלי ברם, אות לרעה הוא, וגם שמע שמעתי — אדע נכונה כי שמעתי — משק כנפים ברוח כמשק כנפי ענק, לא אדע את פשרו ... כה עצוב הנני הערב; קומי חולי לי, שלומית, ראי בקשתך, וכי תצאי במחולות לי — ואתן לך את כל אשר תשאל, רק במחול כי תצאי לי, שלומית, ואתן לך את כל משאלות לבך — עד חצי המלכות ואתן לך.

שלומית. (בקומה). את כל אשר תשאל נפשי תתן לי, הנציב?

הורדיה. אל נא תצאי במחולות, בתי,

הורדוס. את הכל — עד חצי המלכות,

שלומית. התשבע לי, הנציב?

הורדוס. נשבעתי, שלומית,

הורדיה. בתי, אל תחולי!

שלומית. במה נשבעת, הנציב?

הורדוס. בחיי, בכתרי, באלהי נשבעתי! את כל אשר תשאל נפשך אתן לך, עד

חצי המלכות אתן לך, רק אם תצאי במחול, אה, שלומית, חולי לי, חולי לי, שלומית!

שלומית. נשבעת לי, הנציב,

הורדוס. נשבעתי, שלומית,

שלומית. את כל אשר תבקש נפשי — ודו גם חצי המלכות?

הורדיה. אל תחולי, בתי!

הורדוס. ולו גם חצי מלכותי, מה תיפי בכבוד מלכה, אם בחצי מלכותי תבחרי,

האף אין זאת, היא תיף מאד בתור מלכה? — אה, קר פה, רוח קר ישוב, מקשיב אנכי!

וברוח — משק הכנפים; אשוב, אשמע; דומה, אשר עיט, עיט גדול ושחור, ירחף מעל

לרבדה, למה זה לא אובה לראותו — את העיט? משק כנפיו אימה, רוח משק כנפיו

אימה, קר הוא הרוח; ואולם, לא, הן דא קר פה; להפך, חם, חם מאד, הנני נחנק, צקו

מים על ידי! (עבדים נגשים אליו מבוהלים), תנו לי שלג ואוכל, הסירו מערי את אדרתי,

מהרו, מהרו, הסירו מעלי את אדרתי — לא, הניחו לי, עטרתי תכאיב לי, עטרת-השושנים,

הפרחים כאש המה, הם צרבו את מצחי, (קורע את העטרה מעל ראשו וזורקה אל השלחן),

אה, עתה אשאף רוח! מה אדמו העלים! כשמלת-לובן המגוללה בדמים, אך אתה היא,

אל לבקש סמלים בכל, זה ימרר את החיים עד לבלתי נשא אותם, טוב כי נאמר, אשר

כתמי הדם יפו כשושנים, טוב היה להגיד כזאת — ואולם אל נא נוסף עוד לדבר בדבר

הזה, עתה מאושר הנני, מאושר מאד, הלא יתכן לי, האף אין זאת? הלא בתך תחול לי,

שלומית, הלא תצאי במחולות — הן הבטחתיני.

הורדיה. לא אובה כי תצא במחול.
שלומית. הנני ויצאתי לך במחול, הנציב, (היא נותנת אות לשפחותיה; הן עולות על המעלות).

הורדוס. השמעת את דברי בתך? היא תצא לי במחולות, אכן טוב תעשי, כי תחולי לי, שלומית! והיה אחרי צאתך במחול, וזכרת לבקש מעמי את שאלות-לכך ולא תשכחי, את כל אשר תאווה נפשך נתן אתן לך — עד חצי המלכות ואתן לך. הן נשבעתי, האין זאת?

שלומית. נשבעת, הנציב.

הורדוס. ומעוררי לא הללתי את מוצא-פי, בקהל הנשבעים-לשקר לא אחד, ושקר לא ידעתי, עבד לנדרי אנכי ודברי — דבר מלך, אמנם מלך קפוטקיה זה דרכו לשקר, אולם הן לא מלך אמת הוא, מוג-לב הוא, ואף גם ימאן לשלם את הכסף, אשר אני נושה בו. גם את מלאכי העליב; מרורות דבר, ואולם בבאו לרומא ויצו הקיסר להצליבו; לבי בטוח, כי יצליבו הקיסר, ואם לא — ויהיה לאכלה לתולעה ורמה — המלך, כה נבא הנביא, ועתה, שלומית, על מה זה תתבוששי?

שלומית. אך לשפחותי אחכה, אשר תביאינה לי את בשמי-הניחות ואת שבעת הצעיפים ותחלצנה את סנדלי מעל רגלי.

שפחות. (שכות ומביאות בשמי-ניחות ואת שבעת הצעיפים, הן חולצות מעל שלומית את הסנדלים ואת המעיל ומכסות אותה בצעיפים).

הורדוס. יחפת תחולי? אה, מה טוב, מה טוב! כבנות-יונה לבנות תהיינה רגליך הקטנות, כציצי-לובן רועדים על עצם — ואולם אל נא, היא על הדם תפוז — על הדם השופך פה ארצה! לא אובה, כי תחול על הדם — פן אות לרעה יהיה.

הורדיה. ומה ממך יהלך אם תחול על הדם? חצית בו דרך —

הורדוס. מה מני יהלך? אה, הביטי וראי את הירח! הוא אדם, כדם אדם! אה, הנביא הגיד כזאת מראש, הוא נבא מראש, האף אין זאת? הלא את גם את שמעת, הירח כדם אדם — האף אין זאת?

הורדיה. (בלעג). אכן רואה אנכי — והכבבים יפלו כפגים בסר — הלא? ושחרה השמש כמחגרת-שק שעירה ופחד יאחו את מלכי האדמה, אכן, את זאת נראה בעליל, צדק הנביא הפעם, פחד יאחו את מלכי האדמה, אך נשובה נא, חולה אתה — ופן יספרו ברומא אשר בינתך הסתהרה, נשובה נא — ראה, אכרתי לך.

קול יוחנן. מי זה בא מאדום, חמוץ בגדים מבצרה, זה הדור בלבוש, צועה ברב כחו? מדוע אדם ללבשוך ובגדיך כשני?

הורדיה. נשובה נא, קול האיש הזה ירגיזני עד היסוד בי, לא אובה כי תצא בתי במחול בהוסיפו לשאג ככה! לא אובה כי תחול בהוסיף להתכונן כה ככה; באחת, לא אובה כי תחול!

הורדוס. אל נא תחרדי משבתך, אשתי המלכה, אך לשוא דברך, לא אשוב עד אם יצאה במחולות, חולי לי, חולי לי, שלומית!

הורדיה. אל נא תחולי, בתי!

שלומית. נכונה אני, הנציב!

הנוגנים; (מתחילים לנגן).

השפחות. (רובצות בחצי עגול מסביב לשלומית, עונות בנעימה מונוטונית לנגינה, מוחאות כף ברגש ופורצות בקריאות בקול רך כששלומית מסתובבת בסופה).

שלומית (מתחללת מחול שבעת הצעיפים ונופלת ערית-צעוף לרגלי הורדוס).

הורדוס. אה, מה נחמד, מה נחמד! ראי גם ראי, איך יצאה לי במחולות בתך, קרבי אלי, שלומית, ואשיב לך גמולך. זה דרכי להעניק למחולות ביד רחבה, וגם את משכרתך לא אעשוק. נתן אתן לך את כל אשר תאוו נפשך, מה שאלתך, הגירי?

שלומית (בכרעה). שאלתי: יביאו לי בקערת-כסף —

הורדוס (בשחוק) בקערת-כסף. כן, בקערת-כסף. נחמדה היא, האין זאת? ומה זה הרבר אשר יביאוהו לך בקערת כסף, שלומית היקרה והנאוה, היפה בבנות יהודה, מה זה אשר יביאוהו לך בקערת-כסף? הגירי, יהי אשר יהי — לא ימנע ממך דבר. אוצרותי לך הם; מה הוא איפוא, שלומית?

שלומית (בקומה). את הראש מעל יוחנן!

השפחות (עוטפות את שלומית באדרת).

הורדית, האח! הטיבות לדבר, בתי!

הורדוס (בקומו). לא! לא!

הורדית, הטיבות לדבר, בתי!

הורדוס. רא, שלומית, לא; את זאת הן לא תדרשי, אל נא תשעי לדבריו אמך; אך לרעה תשיאך תמיד, אל לך לשמוע בקולה.

שלומית. לא בקולה אשמע, לענני אני דורשת את ראש יוחנן בקערת-כסף, הלא נשבעת, הורדוס, זכור ואל תשכח אשר נשבעת!

הורדוס. ידעתי, באלהי נשבעתי, ידעתי נמונה, ואולם ראי בקשתך, דרשי מעמי אחרת, עד חצי המלכות דרשי, ואתן לך, אך אשר בקשת זה עתה כאתי אל נא תדרשי! שלומית, את ראש יוחנן אני דורשת.

הורדוס. לא, לא, לא אחפץ.

שלומית. הלא נשבעת, הנציב,

הורדית, אכן נשבעת, כל הנציבים שמעו, באונו כל הנציבים נשבעת,

הורדוס. הסי! לא אליך דברתי.

הורדית. צדקה בתי בדרשה את ראש האיש ההוא, אותי חרף האיש וישלך עלי שקוצים. אות הוא, כי יקרה עליה אמה, על כן אל נא תאותי לו, בתי, הוא נשבע, הוא נשבע, הורדוס, דומי! אל תדברי אלי — ראי, שלומית, ונתן אל לבך; הלא כן, הלא תתני אל לבך? ואני הן מעודי לא הלכתי אתך בקרי, אהב אהבתיך תמיד, אולי העתרתתי לאהבך, נורא אף איום הוא, כי תדרשי כזאת מעמי, ואמנם אחשב, כי לא בתם-לב כזאת תדרשי, ראש ערוף הלא מפלצת היא, האין-זאת? אל לנערה להתבונן אליו. ומה העונג

אשר יענגך? לא מאומה, לא, כזאת לא תוכלי להמוד... שמעי לי רגע קט, ברקת לי, ברקת גדולה, עגולה — מנהה שלוהה לי מדידי הקיסר, וכי תציצי מבערה וראו עיניך את הנעשה במרחק, הקיסר עצמו אכן כזאת אהו מדי כואו אל הקרקס, ואולם היא קטנה מזו אשר לי. אדע נאמנה, כי ברקתי — הברקת הכי גדולה על פני הארץ, בה הלא תחפצי, האין זאת? דרשי אותה מעמי ותנתן לך.

שלומית. את ראש יוחנן אני דורשת!

הורדוס. הטי נא און לדברי, הן לא שמעת, תני לי לדבר אליך הפעם, שלומית,

שלומית. את ראש יוחנן!

הורדוס. לא, לא, בזה לא חפצת, אך להרעימיני אמרת כזאת, בגלל אשר התבוננתי אליך כל הערב, ואמנם כן, כל הערב התבוננתי אליך. יפיך הציץ לי, עד מות הציץ לי, וארבה להתבונן אליך, ואולם לא אוסיף עוד, אל להביט לא בפני החי ולא בפני הדרום בלתי אם בראי, כי על כן רק מככות יראה לנו, — אה! יין! יין! כי צמאתי — שלומית, נקיה רעים, שלומית, הנה — מה חפצתי להגיד? מה זה אשר חפצתי להגיד?

אה, הנה נזכרתי! — שלומית! לא, גשי נא אלי, פן לא תשמעי את דברי... שלומית, הלא ידעת את טוסי הלבנים, את טוסי היפים הלבנים, המתהלכים בין ההרסים ובינות לברושים, חרמטיהם—זהב, וזרעונם—מאכלם—זהב, ורגליהם—ארגמן, בצוחם ויורד הגשם, ובפרשם ונבותם בגלגל ונראתה הלבנה ברקיע, שנים שנים יתהלכו בין הברושים וההרסים השחרחרים, ועבד עבד לטוס רשמו עלי, יש אשר יעופו הלאה הלאה ממעל לעצים, ויש אשר ינוחו להם ברפידת דשא או על יד הברכה, אין מלך בארץ, אשר יהיו לו בעלי כנף נפלאים כאלה, אף לקיסר אין כמוהם ליופי, הנני ונתתי לך חמשים מצפרי, תמיד ילכו אחריך והיית בתוכם כלבנה בתוך לובן עב' הענן... את כלם אתן לך, רק מאה יש לי, ואין מלך בארץ אשר יהיו לו טוסים כטוסי, ואת כלם אחן לך, רק את נדרי התייר לי ואל נא תוסיפי לדרוש את אשר דרשת מעלי (הוא מרוק את הגביע).

שלומית. הבה לי את ראש יוחנן!

הורדיה. כן דברת, בתי! ואתה — מעורר-צחוק אתה בטוסיך.

הורדוס. הסי! תמיד תצעקי; כעית תצעקי! אל לצעק ככה, קולך יענה אותי, דומי,

ראי צויתך!... שלומית, שימי אל דבך, מה זה עשית? מי יודע אם לא מאת האלהים שלוח האיש; אנכי אמונה, כי אלהים שלחהו, קדוש האיש. יד אדני היתה עליו, נוראות שם אלהים בפיו, גם בארמון גם בערבה אדני אלהיו עמו... למצער, אין יודע אם לא כן הוא. אמנם אין איש יודע, ואולם הן יתכן, כי אלהים אתו למגן לו, והיה כי ימות האיש—ויקרגו עוד אסון. כי נבא האיש לאמר: ביום מותי ותבא שואה על האחד, ואני, הן אני האחד, ולא אחר, העלי נא על לכך, אשר מעדתי על הדרם בבאי הנה, ואחר שמעתי משק כנפים ברוח, משק כנפי ענק, אותות לרעה המה, ובטח ניתנו אותות עוד, אשר נצפנו ממני, ועתה, שלומית, את הן לא תחפצי ברעתי, כזאת הן לא תחפצי, אנא שמעי לי עוד.

שלומית. הבה לי את ראש יוחנן!

הורדוס. ראי נא, הן לא הטיית און לדברי אף קט. שקטי נא, אני גם אני שקט,

הלא רוצה את, כי שלומית, שמעילי: עדי לי במסתרים, אשר גם עין אסך טרם ראתהו, עדי מאד נפלא, רביד לי, טורי פנינים ארבעה; לסהרים דמו, אחוים בקוי כסף, לחמשים סהר דמו, תפושם בחבלי זהב דקים, לפנים נשאתו אחת הסלכות על לובן-לבה, על לובן השן, וכי תעדיהו את — ויפית כמלכה, אחלמות שפים לי; שחורה כיון האחת, וכיון מחול במים כן ארטה השניה. פטרות לי כתומות כעניי הנמר, ופטרות לי אדומות כעניי היונה, וירוקות לי כעניי התתול, לשמים לי מאירים בשלהבת קרה, נוסכים תיגה בלב וחרידים מפני לילה, אבני-שהם לי, לבבות-העין אשר לאשה מתה דמו, שהרונות לי, משתנות עם חליפות הסהר ובזרח שמש תחורנה, ספירים לי, גדולים כביצים וכתולים כפרחי תבלת, קרבם יגעש הים, וכל ירה לא ישבית תבלת-גליו, אבני תרשיש לי ובורלות, אבני זהבת לי ואבני-אודם, שבו ויקנתון וכדכד, — את כלם אתן לך, את כלם — וחפצי-יקר עוד רבים אקנה לך, מלך הודו שלח לי זה עתה מניפים מנוצת-התיכי, ומלך כוש — אדרת מנוצת היענה, אבן-גביש שמורה אתי, אשר אין לנשים לראותה, — ואף לא לבחורים, בלתי אם הכו בשומים, בתיבת-דר קטנה שלש לי טרכיות נחמדות, אשר בחיותן על הסצח — ונגלו לעין האיש הנושאן דברים אשר לא היו, ואם ביד תוקחנה — ולא יבצר ממנו לעשות נשים לעקרות. כל אלה אוצרות רבי-הערך; לא יסולו בכל הון, ואולם טרם קניתיו את כל, בתיבת-הבנה קטנה שני גביע-ענבר לי, דומים לתפוחי-פז; ובצקת אויב לתוכם ארם — והיו כתפוחי כסף, בתיבת קטנה משובצת-ענבר סנדלים לי מצופים זכוכית, אדרות לי, אשר מארץ הצירים מוצאן, וצמידים מעולפים אקדה ואבני כליות, אשר מפרת יובאו — מה, איפוא, תפצך, שלומית, אמרי לי, ומה שאלתך ותנתן לך, את כל משאדות לבך אתן לך, בלעדי האחת, את כל אשר לי אתן לך, מלבד הנפש האחת, את מעיל הכהן הגדול אתן לך, ואף גם פרכת-המסך אשר לקדש-הקדשים לך יהי!

יהודים (ברתת) אוי ואבוי!

שלומית. הבה לי את ראש יוחנן!

הורדוס (שוקע בכסא). מי האיש אשר ימלא חפצה? אכן כאמה כבתה.

חיל ראשון (נגש).

הורדיה (מסירה את טבעת המות מעל יד הנציב ונותנת אותה לחיל, זה מוסר

אותה לתליו).

התליו (מתחלחל).

הורדוס. מי לקח את טבעתי? הלא טבעת היתה לי על יד ימיני, ואת ימיני מי

שתה? הלא יין היה בגביעי, מלא יין היה והנה הריקוהו, הה, אדע נאמנה, כי אסון יקרה את איש.

התליו (יורד אל תוך הבור, שוב שומעים צלצול נחשתים וחריקת הדלת).

הורדוס. הוי, למה זה נשבעתי? אל למלך להשבע, גם בשמרו את מוצא שפתיו,

גם בחללו אותי — נורא הדבר...

הורדיה. חשב אחשב, כי הטיבה בתי לעשות.

הורדוס. אדע נכונה, כי תבואתנו רעה.

שלומית (מטה ראשה אל פי הבור ומקשיבה). אין קול ואין קשב. מאומה לא אאזין. מדוע לא יצעק האיש? לו קם עליו אדם להמיתני, כי עתה צעקתי, כי עתה התקוממתי, כי עתה לא נתתיו — התה נעמן, ערפהו. לערפהו צויתך! — לא אשמע דבר, דומית וועה תשלט, אה! דבר-מה נפל לארץ, שמעתי בנפל דבר-מה, חרב התלין היתה זאת, ירא העבד ויפיל חרבו מידו, לא מלאו לבו לשלח בו יד, מוג-לב הוא העבד! ישלחו אנשי צבא! (מכבטה נפגש בנעריהורדיה והיא פונה אליו), גש הנה, הלא רע היית למת ההוא, האץ זאת? אפס מתים אין עוד דים, צוה לאנשי-הצבא וירדו ויביאו לי את אשר דרשתי, את אשר הבטיח לי הנציב, את אשר לי.

הנער. (נרתע).

שלומית. (פונה אל החילים). גשו הנה, אנשי-צבא. רדו והבאתם לי את ראש

האיש ההוא!

החילים. (נרתעים).

שלומית. הנציב, הנציב! הלא תצוה על אנשיך להביא לי את ראש יוחנן!

(יד גדולה ושהורה, ירו של התלין, שלוחה מתוך הבור החוצה, נושאת את ראש יוחנן בתוך קערת כסף. שלומית תופשת בו, הורדוס מליט פניו באדרתו, הורדיה מצטחקת ומניפה הימנית, הנערים כורעים ומפללים).

אה! מאנת לתת לי לנשק את פיד, יוחנן — והנה עתה אשקה, אשכחו בשני כנשף כשולה, אכן עתה אנשק את פיד, יוחנן, ההגר לא הגדתי לך? עתה אנשקך ... אך למה זה לא תביט בי, יוחנן? עיניך, אשר היו איומנת ככה ומלאות גן ומלאות בוז, עתה הנה נסגרין, מדוע זה הן סגורות? פקח עיניך! שא את ריסיהן, יוחנן! על מה זה לא תתבונן אלי? הירא תירא את פני, יוחנן, אשר לא תביט בי? ... ולשונוך, אשר ירתה ארסה כנחש, הנה חדלת-מנוע, יוחנן, ומאומה לא תגיד עוד — זו בת-השפיפון הארומה, אשר ירקה אלי את ארסה, הן נפלא הדבר — הלא כן? איך זה לא תוסף תרעש בת-השפיפון הארומה הזאת — כחלת בי, יוחנן, דחית אותה מעליך, שקוצים השלכת עלי, כאת זונה התהלכת אתי — אתי, את שלומית בת הורדיה, בת מלך ביהודה! ועתה, יוחנן, הנה אני עורני חיה, ואתה מת וראשך לי הוא, בידי לעשות בו כחפצו, לכלב אוכל להשליכו ולעוף השמים, ואשר יותירו הכלבים לעוף השמים יהיה לאכלה — — — אה, יוחנן! האחד היית בנכרים, אשר אהבתיהו, את כלם תעבתי; אפס אתה — אתה יפית, בשרך דמה לעמוד שן על אדן כסף, לנן מלא ענבים ותבצלות-כסף דמה, למגדל-כסף מפואר בשלטי-שן, לא היה דבר על פני הארץ כבשרך ללובן וכשערך לשהור, ולא היה דבר על פני הארץ כפיך לאודם, כמחתת-קטרת היה קולך, מפיצה ריחות-ניחוח, וכנשאי אליך את עיני — וארא מנגינות-פלא, אה, למה זה לא הבטת אלי, יוחנן? בידך ובגדופיך כסית פניך ממני, שמת מסוה על עיניך, מסוה האיש החפץ לראות את אלהיו, והנה ראית גם ראית אותה, את אלהיך, יוחנן, ואולם אולי ... אותי מעורך לא ראית. לו ראית אותי כי עתה גם אהב אהבתני, אנכי אהבתיך, יוחנן, והנה — אהבתך, אה, מה אהבתך! ועורני אוהבת אותך, יוחנן, אותך, רק אותך לבדך! — צמאתי ליפוך ולאהבתך רעבתי, לא יין ישיקט תאותי ולא מגדים ישככוה, ואני אנה אני באה עתה, יוחנן? מים רבים ונהרות

לא יוכלו לכבות את אהבתך, בת-מלכה הייתי — ואתה, בזית לי, נערה הייתי — ואתה עשיתני לאשה, תמה הייתי — ואתה אש מסכת בעורקי ... אה, למה זה לא הבטת אלי, יוחנן? לו הבטת בי כי עתה אהבתני, אדע נכונת, אשר היית אוהב אותי. כי תעלומות האהבה גדלו מתעלומות הטוה, אל לעין לראות בלתי אם את האהבה, הורדום. נתעבה היא בתך — כלה תועבה, הטא גדול מנשא הטאה בתך במעשה אשר עשתה — הטא גדול לאלהים אשר לא ידענו.

הורדית, ובעיני טובים מעשי-בתי, עתה אשאר פה, הורדום. (בקומו), אה! כה תדבר אשת-הזנוגים, בואי וגלך מזה לא אוהב להשאר פה עוד, בואי, כה דברי, אדע — שואה הולכת וקרבה. מנשה, יששכר, הושע, כבו את הלפידים! הסתירו את הירח! הסתירו את הככבים! נסתר גם אנחנו, הורדית, נבא בארמון ונסתר, כי החל הפחד לנפל עלי, (כל הנצבים קמים והולכים במעלות ודרך השער לתוך ההיכל). העבדים. (מכבים את הלפידים, הככבים מתעלמים, עננה גדולה מסתירה את הירח, השך גמור).

הורדום (מתחיל לעלות במעלות). קול שלומית. עתה הנה נשקתי את פיך, יוחנן. אנכי נשקתי. טעם מה רבץ על שפתך — האם טעם הדם או טעם האהבה זה היה? ... אומרים, אשר מרה האהבה ... ואולם אחת לי — הן אחת לי — אנכי נשקתי את פיך, יוחנן, אנכי נשקתי את פיך! (קין-ירה מניה את שלומית). הורדום (מביט לאחוריו ורואה את שלומית). המיתו את האשה הזאת! (החילים מתפרצים ומרטשים את שלומית בשליטהם).

זמנני-מעיות: ב, "המעורר" קונטרס ד' ע' 138 שורה 5, במקום "שוברוהן" צ"ל שובכיהן; ע' 139 ש' 4, "תואיל" צ"ל תואילי; שם ש' 10, "היערה" צ"ל היאורות; ע' 141 שורה 3 מלמטה, "הנוצצות" צ"ל הנוצצים; ע' 142, "כעבני" צ"ל "כענבי"; ע' 155 ש' 20, "מוצא" צ"ל מוציא; ע' 162 ש' 4 מלמטה, "ודם" צ"ל אדם; ע' 165 ש' 18, "לב" צ"ל "הלב".

נתקברו: ש כנא ש טיין, פרקי אבות עם באור עברי ועם שיהות, ללמוד ולמקרא בשביל תלמידי בה"ס והחדרים ולכל בית בישראל. ווילנא, תרס"ו, הוצאת "יורעאל" ביפו, ספרים ושירים ומאמרי מדע לבני הנעורים בעריכת א. ז. רבינוביץ. איש כלות. קובץ ספרותי. חוברת א' וב'. ירושלים. תרס"ו.

ש ו נ ו ת .

(מהגיונותיו של אוסקר וילדה על האמנות).

האמן — זה יוצרו של היפה.
האמנות מרכבה שתהא מגלה את היפה, ומסתירה את הכזב.
מי שיכול למסור את ההרגשות, אשר קבלה נפשו מהיפה, בצורה
חרשה או ע"י אמצעים אחרים — הרי זה מבקר. מה המדרגה התחתונה
אף העליונה שבבקרת אינה בעיקרה אלא אוטוביוגרפיה.
אלה האנשים, הרואים כונות פחותות ביצירה יפה, הרי הם בעצמם
אנשים פחותים ולא אל נפשם ידבר היפה, אשמתם היא.
ואולם אלה, אשר ביצירה יפה הם רואים גם הכלית יפה, אלה הם
באמת אנשים משכילים. בשבילם יש עדיין שתפרת התקיה בחיים.
בהם בחרו האלהים. היצירה היפה פירושה אצלם — יופי.
המציאות אינה מבחנת בין ספרי-מוסר לספרי-מינות. היא יודעת
אחת שהיא שתיים: ספר יפה, כלומר ספר ש נ כ ת ב יפה, וספר פחות.
לא יותר.
שנאת המאה התשע-עשרה לריאליזם, מה זאת — אם לא חמתו של
קאניבאל כשהוא רואה את כבואתו בכוס?
שנאתה של מאה זו גופה לרומנטיות. מה היא — אם לא חמתו של
אותו קאניבאל גופא כשאינו מוצא את הבבואה שלו בכוס?
היוצר בתור אדם — כלומר מדרגת מוסרו של היוצר בחיים —
זהו מהדברים השייכים רק לו ולנפשו; ואולם מוסרה של האמנות —
לעולם אחד: כל חמר, אשר עפ"י תכנו אינו מושלם כלל וכלל, צריך
שיהא מוכא לירי שלימות.
היש אשר יראה האמן מחויב להוכיח לנו דבר? מימיו, להוכיח
אפשר גם את המפורסמות מכבר.
או שהייתה לו איוו נמיות מוסריות? אדרבה, נמיות מוסריות באמנות
הרי זה סבר סגנוני שאין לו כפרה.
כל הפסד אי-אפשר שיביא האמן. האמן אינו יכול אלא לבטא את
הכל. תולדות מידו.
המחשבה והמלה אצלו — תשמישי-האמנות.
לחמר לאמנותו הרי הוא נוטל את המדות. מעשים טובים וחמאים.
אם לצורה — יכולים אנו ליטול את המזויקה למופת לכל אמנות;
ואולם אם לגבי רגש — אז המדה היותר נכונה של האמנות היא מדרגת
כשרונותיו של היוצר.
כי כל אמנות הרי היא בכת-אחת גם תכנית וגם סמל.
מי שרואה את צורתה החיצונית בלבד — הרי זה אינו אלא מגלה את
נפשו הוא. ממש כמו אותו שמוצא בה רק את הסמל לחור.
כי בעצם-הדבר מבליטה האמנות את הרואים ולא את החיים בכללם.
כל אמנות יצירתית, המטלת מחלקת בדעות, סימן לה שחרשה היא וגם
סבוכה היא ולקוחה היא מהחיים.
אם רואה אתה מבקרים חולקים בדעותיהם בדבר איוו יצירה — אז
יכול אתה להיות בטוח, כי האמן שלה חי בשלום עם נפשו הוא.
סולחים אנו תמיד לאדם את עבודתו הפוריה כל-זמן שהוא בעצמו אינו
נותן לה כבוד-אלהים. ואולם הסליחה היחידה, שישנה לאדם העושה מעשים
של הבאי היא — דו ק א מה שהוא בעצמו מעריצים.
כל אמנות איננה דבר שבתועלת. להלומין.